

Izhaja v prostih
rokih.
Stane na leto
24 D. Uredništvo
in upravištvo
Celje, Stross-
majerjeva ul. 1.
Rokopisi se ne
vračajo. — Na-
ročnina se po-
šilja »Zadružni
Zvezi« v Celju.

ZADRUGA

LIST ZA ZADRUŽNIŠTVO IN KMETIJSTVO
LAST IN GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V CELJU

Cene inseratom
po dogovoru. —
Interurb. telefon
štev. 3. Poštno-
hranilnični ra-
čun štev. 10.415.
Ponatisi so do-
voljeni le, ako
se navede vir.
— Reklamacije
glede lista so
poštne proste.

VABILO

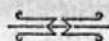
na

REDNI OBČNI ZBOR

ZADRUŽNE ZVEZE V CELJU

registrirane zadruge z omejeno zavezo

v nedeljo, dne 13. aprila 1924 ob 10. uri dop.
v sejni dvorani Mestne hranilnice v Celju.

DNEVNI RED:

1. Pozdrav predsednika.
2. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora.
3. Poročilo načelstva in nadzorstva o poslovanju v letu 1923.
4. Sklepanje o računskem zaključku za leto 1923.
5. Določitev prispevkov za revizijo in v pomožni zaklad.
6. Predlog za spremembo pravil v §§ 11, 12, 29 in 33.
7. Razni predlogi in nasveti.

Opozarjamo na določbo § 29. zadružnih pravil, ki se glasi: „Vsak zadružnik ima pravo glasovati pri občnem zboru o vseh v § 28. navedenih točkah; vsak delež ima en glas; vendar ne sme imeti noben posamezni udeleženec občnega zbora več kakor sto glasov. Zadružno zastopa pri občnem zboru njen načelnik ali kak drug pooblaščenec, ki mora biti član dotične zadruge. Vsak pooblaščenec, bodisi načelnik, bodisi kak drug, se mora legitimirati s tozadevnim, v seji načelstva sklenjenim pravičnim pooblastilom ali pa z dotično deležno listino.“

V Celju, dne 6. marca 1924.

Zadružna Zveza v Celju,

registrirana zadruge z omejeno zavezo.

Dr. Ernest Kalan
član načelstva.

Dr. Anton Božič
predsednik.

Spomin na 40 letnico Zadružne Zveze v Celju.

Ker naš list le redkokedaj izhaja, se nismo mogli doslej spominjati v njem štiridesetletnice naše zadružne organizacije. O delovanju Zveze v minulih 40 letih smo izdali poseben »Spominski spis«, katerega prav zelo priporočamo vsem svojim prijateljem v podroben študij — že radi tega, ker je zgodovina naše Zveze v prvih 20 letih njenega obstoja tudi zgodovina slovenskega zadružništva. Spis se dobi pri Zvezi in stane Din 20.—

Potek slavnostnega zborovanja ob priliki 40 letnice dne 7. oktobra 1923 v dvorani Mestne hranilnice v Celju pa je bil sledeč:

Predsednik Zveze g. dr. A. Božič se je v svojem pozdravnem govoru spomnil najprej vseh onih, ki so Zvezo ustanovili in pri njej sodelovali. V prvi vrsti je slavil ustanovitelja in prvega organizatorja slovenskega zadružništva pokojnega inž. Mihaela Vošnjaka. Njegova narodna zavednost združena s praktičnim gospodarskim pogledom in z veliko iniciativnostjo ga je usposobila za voditelja slovenskega zadružništva skozi skoraj 3 desetletja. Bil je tih in skromen mož, toda energičen in vstrajen delavec na gospodarskem polju. Uspeli njegovega dela so osobito premnoge, sedaj močne in v našem gospodarskem življenju pomembne kreditne zadruge po mestih, trgih in večjih podeželskih krajih, uspehi njegovega truda so prvi samozavedni in samostojni koraki našega naroda v kulturnem, gospodarskem in vsled tega naravno tudi v političnem življenju. Njegovo truplo počiva v daljnji švicarski zemlji, kjer so ga kot političnega begunca položili v grob, tradicija njegovega dela pa še živi naprej v mnogobrojnih njegovih učencih. Slava njegovemu spominu! (Slava klici zborovalcev.) Razume se, da Mihael Vošnjak ni zmogel vsega organizatoričnega dela sam. Morda bi ostal njegov poziv na zadružno delo glas vpijočega v puščavi, ako bi ne dala usoda istodobno našemu narodu mož visokega poleta

in velike ljubezni do njega in njegovega napredka. Stopajo mi pred oči možje kot so bili dr. Josip Vošnjak, dr. Ivan Dečko, Simon, Hausenbichler, Lončar, Lipold, Turnšek, Rapoc, Ivan Kukovec, dr. Geršak, dr. Georg, Knez in premnogi drugi, da o sedaj živečih in delujočih ne govorim. Ako gledamo danes rezultate njihovega dela, ako gledamo vse to cvetoče kreditno in produktivno zadružništvo, kar ga je v naši Zvezi in kar se je po Vošnjaku in še pod njim organiziralo drugod, vidimo, da so ti možje in z njimi vred cela vojska zadružnih delavcev opravili lepo in koristno delo, iz katerega se lahko učimo, katero je zmožno smisel za zadružništvo okrepiti in povzdigniti in katero nam bode dajalo pogum in vspodbudo za nadaljevanje.

Nato je predsednik pozdravil navzoče goste zadrugarje, med njimi zastopnika francoskega konzumnega zadružništva in sedanjega ravnatelja biroja pri Ligi narodov v Ženevi, dr. Fauqueta, odposlanca Ustredne jednote v Pragi dr. Chulka, zastopnike kmetijskega zadružništva bavarskega iz Monakovega ter zastopnike avstrijskega konzumnega zadružništva iz Gradca in Celovca, predsednika Glavnog Zadružnog Saveza ministra na razp. dr. Korošca, ministra na razp. dr. Vek. Kukovca, načelnika zadružnega oddelka v poljedelskem ministrstvu dr. Velja Stojkoviča, državnega komisarja pri Narodni banki ministra na razp. Glavinoviča, zastopnika pokrajinske uprave svetnika dr. Žužka, predsednika celjskega okrožnega sodišča dr. Kotnika, celjskega župana dr. Hrašovca, dolgo vrsto gostov zadrugarjev iz cele države in mnoge druge. Zborovalci so navzoče goste živahno aklamirali.

Nadaljni pozdrav predsednikov je veljal bratom našim zadrugarjem iz Notranjske, Goriške, Trsta in Koroške, s katerimi smo delovali v skupni organizaciji tako dolgo, dokler ni znova zasedel tega dela naše in njihove domovine tujec. Pošiljam jim iskrene pozdrave s prošnjo, naj delajo in vztrajajo.

Sledilo je čitanje brzojavk in pozdravov. K štiridesetletnici Zveze so častitali brzojavno poljedelski minister

Miletič, pismeno veliki župan dr. Lukan, poslanstvo češkoslovaške republike v Beogradu, Jednota čeških gospodarstev v Opavi, Slovanska zemeljska družstveni komora v Pragi, Zadružna Zveza v Trstu, brzojavno nadalje Zemaljsko gospodarsko viječe v Splitu, Srbski Savez zemljoradničkih zadruga v Sarajevu, Zadružni Savez Split, Hrvatski Savez Sarajevo, starosta slovenskih zadrugarjev Lapajne in mnoge članice Zveze same, kakor druge slovenske zadruge, ki se proslave niso mogle udeležiti.

Pri odzdravih je prvi govoril dr. A. Korošec, ki je povdarjal, da Zveza ni ustvarila samo materialno močne zadružne organizacije, temveč je dala narodu po svojih ustanoviteljih, po bivših in sedanjih zadružnih delavcih velike etične vrednosti: učila je ljubezen do domovine in naroda, učila je ljubezen do bližnjega, ki se je kazala v tem, da se je skušalo potom zadrug pomagati malim in slabim članom naroda do človeka vredne eksistence. Častita Zvezi kod najstarejši hčerki GZS na njeni 40 letnici in povdarja, da celo jugoslovansko zadružništvo deli žalost Zveze nad zgubo dobrih svojih članic na Goriškem, Trstu in Koroškem. To zadružništvo in celi narod, ki stoji za njim, svojih bratov zadrugarjev ne pozabi. Za dr. Korošcem so častitali Zvezi imenom poljedelskega ministrstva dr. Velja Stojkoviča, dr. Chulka, Mihajlo Avramovič, prof. Tandarič v imenu hrvatskih zadrugarjev, župan dr. Hrašovec v imenu starih slovenskih zadružnih delavcev in prof. Remec v imenu Zadružne Zveze v Ljubljani, izvajajoč, da bo treba proti koncentraciji bančnega kapitala koncentrirati zadružni kapital in raliirati vse slovensko zadružništvo, ako bode mo hoteli obvarovati v težkih gospodarskih prilikah, ki jih imamo sigurno pričakovati, našega malega človeka pred gospodarskim poginom.

Konečno je govoril Zvezin ravnatelj Lešničar o Zvezini štiridesetletnici. Njegov govor se nahaja v celoti v »Spominskem spisu« ter ga ne bomo tukaj ponavljali.

Pripomnili bi še, da je bila sejna dvorana Mestne hranilnice ob priliki opisanega slavnostnega zborovanja

natrpano polna zadrugarjev iz cele Slovenije in celjskega meščanstva.

Zvezine proslave se je spominjalo vse slovensko politično in strokovno časopisje s simpatičnimi članki.

Janko Lešničar:

Še o vprašanju takozvanih avstrijskih naložb.

V lanski »Zadrugi« sem podal historijat takozvanih »graških«, odnosno avstrijskih založb in našega truda, da to zadevo za prizadete zadruge vsaj kolikor toliko povoljno uredimo. Marca lanskega leta, dva meseca po znani, za združništvo brezuspešni konferenci v Beogradu, se je začela za stanje te zadeve zanimati pokrajinska uprava, oddelek za kmetijstvo v Ljubljani. Na njeno vprašanje o stanju te zadeve je odgovorila Zadružna Zveza v Celju dne 29. marca 1923 med drugim sledeče:

1. Kakor je videti iz zadnjih časniških poročil in iz današnjega obvestila Glavnog Zadružnog Saveza v Beogradu, še pogodba z Avstrijo radi izravnave medsebojnih terjatev ni perfektna. Avstrijci se branijo pristati celo na relacijo 100 starih kron : 8 Din in predlagajo ključ 100 : 5. Dočim je že relacija 100 : 8 za naše zadruge nesprejemljiva, bi relacija 100 : 5 položaj še poslabšala. Ker ima o tej zadevi v vsakem slučaju še Narodna Skupština za našo državo obvezno in odločujočo besedo, bi prosili Vaš oddelek, da bi skušal ponovno potom Ministarstva Poljoprivrede in Voda vplivati na vladu, da predloži Skupštini tak predlog, da bodo prizadete zadruge obvarovane škode. Ako je ureditev naših razmer do Avstrijske republike v interesu države, smo zadrugarji zadnji, ki bi delali kakršnekoli težkoče, prosimo pa, da nas naša država z doplačilom, ki ne znaša nikake znatne svote, obvaruje škode.

2. Iz priložene tabele je razvidno stanje naložb, ki jih imajo naše članice v Avstriji, in sicer je navedena glavica posebej in obresti posebej.

Opozorili bi tu posebej na okolnost, da se pri zadnjih pogajanjih v Beogradu ni govorilo o *obrestih*, ki tvorijo zelo znatno svoto in bi pomenila njih zguba tudi v slučaju popolnega izplačila kapitala, za posamezne zadruge skoraj neznosen udarec.

3. Ravnotako je razvidno iz tabele stanje zadružnikov v posameznih zadrugah koncem leta 1921; za leto 1922 še nimamo popolnih podatkov. To število ni tako zelo malo, a pomisliti je, da so ti zadružniki večinoma mali in kapitalno zelo slabi ljudje. Premožnejši kmetje so svoje dolgove že zdavno odplačali in izstopili iz zadrug. Ako bi zadelo v slučaju konkurzov breme odplačila le te male ljudi, bi bile posledice za sto in sto malih kmečkih rodbin nedogledne, osobito v današnjih časih, ko denarja že povsodi primanjkuje.

V naslednjem naštevamo vse zadruge, ki so prišle vsled avstrijskih naložb v posebno kritičen položaj in bi rabile kar najnujnejšo podporo.

Gori imenovani oddelek za kmetijstvo je nato napravil dne 4. aprila 1923 sledečo uradno vlogo na poljedelsko ministarstvo:

Kao što je tome Ministarstvu već poznato, postoji u Sloveniji veći broj zadruga, koje imaju još iz avstrijskog doba novac u zavodima današnje Nemačke Austrije. U Ministarstvu nalaze se već svi dokazi, da zadrugama odmah posle oslobodjenja nije bilo moguće povući svoj novac iz Avstrije. S jedne strane nemačko - avstrijska je vlada zabranila izvoz avstrijskih novčanica, s druge pak strane je vlada kraljevine SHS zabranila uvoz nemačko-avstrijske valute. Sem toga avstrijski so novčani zavodi odredili duge odkazne rokove, tako da naročito u prvim mesecima posle oslobodjenja nikako nije bilo našim zadrugama moguće likvidirati potraživanje, koja su imale prama novčanim zavodima Nemačke Austrije.

Ugovorom, koji je ove godine zaključen između vlade kraljevine SHS i vlade Nemačke Austrije, imale bi naše zadruge da prime od svojih nemačko-avstrijskih potraživanja 32%, pa i

to samo od kapitala sa stanjem prilikom oslobodjenja, dakle bez interesa za godine 1919, 1920, 1921 i 1922. Svega ima prama ovdašnjim podacima 27 zemljoradničkih kreditnih zadruga, koje potražuju iz Nemačke Austrije ukupno na kapitalu okruglu sumu 1,450.000 dinara — 32% manje, ostaje 986.000 dinara. Kamate za godine 1919, 1920, 1921, 1922 i za prva tri meseca 1923 godine iznose oko 245.000 dinara. Zadruge bi prama tome izgubile:

na kapitalu . . .	986.000 dinara
na kamatima . . .	245.000 »

ukupno . . . 1.231.000 dinara.

Za vreme Avstrije zadruge su poslovale prama tadašnjim propisima i naredjenjima. Za vreme prevrata nije više bilo moguće povući novac iz Avstrije. A sada prilikom pregovora sa vladom Nemačke Austrije zadruge nisu imale nikakvog udela odnosno uticaja, da brane svoje koristi. Nema dakle do samih zadruga nikakve krivice zbog izračunatog gubitka od dinara 1,231.000.

Dalje treba spomenuti, da će ugovor, sklopljen između naše kraljevine i Nemačke Austrije stupiti na snagu. Čim se to desi, odmah moraju sve zadruge pod stečaj. Dosada se nije znalo, koliko će zadruge dobiti od svojih potraživanja u Austriji. Posle sklopljenog ugovora i stupanja istog na snagu za svaku je zadrugu situacija jasna. Tačno se zna gubitak, a prama ovdašnjim propisima uprava je zadruge dužna, da odmah prijavi sudu stečaj, čim se utvrdi, da je aktivum zadruge veći od pasivuma. Položaj ovih zadruga je prama tome veoma ozbiljan.

U svima 27 zadrugama ima oko 5300 zadrugara, dakle presečno na zadrugu 196 članova, što već samo po sebi znači, da su ovo male zemljoradničke kreditne zadruge Rajfajzenovog sistema. Skoro izključivo svi su zadrugari mali posednici, mali poljoprivrednici. Stečaj zadruga značio bi u isto doba stečaj bar velike većine svih sitnih poljoprivrednika. To bi čak i u državopolitičkom pogledu značilo pravu katastrofu u pograničnom predelu,

gde se ove zadruge nalaze u bližini nemškoavstrijske granice.

Ovo odeljenje smatra za svojo dužnost, da predlaže i moli Ministarstvo, da isto blagoizvoli izdejstvovati kredit u iznosu 1.321.000 dinara za sancijsa 27 zemljoradničkih kreditnih zadruga u mariborskoj oblasti, koje imaju svoja potraživanja u Nemačkoj Austriji i koje imaju da pretrpe po njihov opstanak opasne gubitke obzirom na ugovor, koji je sklopljen između naše vlade i vlade Nemačke Austrije.

Ovaj je predmet veoma hitan.

Uspeh je bil docela negativen. Odelek za kmetijstvo je poročal dne 11. julija, da je poljedelsko ministarstvo odklonilo vsako podporo za one zadruge, ki so prizadete vsled avstrijskih naložb z utemeljitvijo, da je te škode smatrati za vojne posledice. Vojna pa da je zadela veliki del zadružništva v kraljevini še huje, dočim so slovenske zadruge vendar lahko delovale in se utrjevale. Tega stališča seveda nismo mogli priznati. Četudi ta zadeva ni spadala toliko v poljedelsko, kolikor v zunanje ministarstvo, nas je vendar stališče poljedelskega ministarstva vznemirilo in razburilo, ker bi utegnili to stališče vplivati tudi na definitivno odločitev v parlamentu in zunanjem ministarstvu. Vsled tega smo se pritožili mi v Celju pismeno, Ljubljanska Zveza pa nam je poročala, da bodo njej blizu stoječi poslanci napravili interpelacijo v parlamentu. Kaj je bilo s to interpelacijo, nismo izvedeli.

Septembra meseca je stalo v listih, da se bodo jeseni l. 1923 obravnavale avstrijske konvencije v Narodni skupščini. Zveza tega momenta ni zamudila ter je opozorila vse prizadete činitelje na važnost zadeve s sledečo

SPOMENICO

slovenskih kmetijskih zadrug, združenih v Zadružni Zvezi v Celju, glede pogodbe z republiko Avstrijo o ukinjenju sekvestrov in likvidaciji medsebojnih terjatev.

V priloženem seznamu navedene kmetijske kreditne zadruge s sedežem v mariborski oblasti so bile pred na-

šim osvobojenjem članice Verbanda der landwirtschaftlichen Genossenschaften v Gradcu (Graz), kamor so morale po svojem statutu nalagati ves svoj odvišen denar, to je ves iz hranilnih vlog izvirajoč denar, kolikor ga niso razposodile svojim zadružnikom.

Po osvobojenju so pristopile kot članice k podpisani Zvezi kot zakoniti revizijski oblasti, niso pa mogle prinesiti k Zvezi tudi svojih naložb, ki so jih imele pri Verbandu v Gradcu, iz dveh razlogov:

1. Verband je upeljal za dvige odpovedne roke, kar je lahko storil, ker so bile vse te naložbe kontokorentne;

2. naša država je povodom žigosanja starih avstroogrskih novčanic na podlagi odloka finančnega ministarstva, odnosno ministarstva za notranje zadeve z dne 17. in 19. januarja 1919, »Uradni list« deželne vlade za Slovenijo z dne 19. januarja 1919, uvedla zaporo za vsa, kakorkoli izvršena vplačila v starih kronah iz inozemstva, torej tudi iz Avstrijske republike.

Obenem je bil odrejen popis naložb, ki so jih imele zadruge, hranilnice, banke in drugi zavodi v Avstrijski republiki. Ta popis je bil izvršen, a ni dovedel do nobenih praktičnih posledic. Še kasneje — tekom leta 1919 in 1920 — je izvršila tak popis po naročilu prehodno-gospodarskega urada pri deželni vladi v Ljubljani neka družba »Repatria« v Ljubljani, ki je pa povzročila prizadetim zadrugam sicer precejšnje stroške, ni pa opravila ničesar.

Ko je bil l. 1919 sklenjen mir med našo državo in avstrijsko republiko in je bilo tam določeno, da se naj medsebojne terjatve izravnavajo ali po kurzu, katero je imela avstroogrška krona v Ženevi oktobra meseca l. 1918 ali pa po posebnem dogovoru, je Verband v Gradcu izrabil priliko ter dal vse naložbe slovenskih kmetijskih zadrug v nežigosanih starih avstro-ogrskih novčanicah na razpolago in ustavil za vse te naložbe 20. sep. 1919 obrestovanje, da, nekaterim že ni dal več obresti od 1. julija 1919.

Vse zadruge so prišle s tem v skrajno prekeren položaj, ker so

1. zgubile vse obresti od svojih naložb v Gradcu, dočim so jih morale plačevati svojim vlagateljem,

2. zgubile zaslužek, ki bi ga imele pri novih kreditih,

3. zgubile vse rezervne fonde, ki so jih morale tudi nalagati pri Verbandu v Gradcu,

4. zgubile možnost za kritje zgub pri vojnih posojilih, ki so jih morale na pritisk oblasti podpisovati,

5. zgubile ugled in zaupanje pri zadružnikih in vlagateljih.

Vsled tega se je tako Zveza v Celju, kakor Zadružna Zveza v Ljubljani ponovno obrnila na vlado za pomoč (Vloga Tl-942 z dne 1. julija 1922 in vloga Tl-1244 z dne 24. avgusta 1922.) Po nalogu g. poljedelskega ministra se je vršila tudi dne 6. avgusta 1922 v Celju anketa prizadetih Zvez in zadrug, katere se je udeležil tudi šef kabineta g. Štibler in izjavil, da se je g. minister poljoprivrede odločil za popolno rešitev vprašanja, ker uvidi, da prizadete zadruge nikakor niso prišle po lastni krivdi v svoj prekeren položaj, nego po krivdi razmer, na katere niso mogle vplivati. Na anketi se je ugotovilo

1. stanje v Gradcu naloženega kapitala s 5% obrestmi. To stanje je bilo s saldum z dne 1. septembra 1922 pri 17 članicah Zadružne Zveze v Celju 3.538.495 86 K. Današnje stanje je razvidno iz priloženega izkaza;

2. da niso smele prizadete zadruge nalagati pred prevratom drugod svojega denarja, kakor v Gradcu;

3. da niso mogle (vsled že v tej spomenici navedenih razlogov) dvigniti pravočasno svojih naložb v Gradcu;

4. da so že pri posameznih zadrugah zgube na obrestih tako velike, da bodo morale iti v konkurz, ako ne dobe polno izplačanega kapitala in obresti iz graških naložb.

Na podlagi te ankete ste napravili obe prizadeti Zvezi vloge na poljedelsko ministarstvo s prošnjo, naj se vsaj dovoli brezobresten kredit prizadetim zadrugam iz državnih sredstev tako dolgo, da se reši vprašanje graških naložb. Finančno-ekonomski ministrski

komitet je uvidel upravičenost prošnje ter je na predlog g. ministra poljoprivrede meseca septembra leta 1922 brezobresten kredit v iznosu 1.250.000 dinarjev odobril, dočim je finančno ministrstvo izplačilo zavrnilo.

Začetkom januarja 1923 so se razširile vesti, da se nameravajo pogajanja med našo državo in Avstrijo nadaljevati in zaključiti. Ob tej priliki so se obrnile nele interesirane Zveze, temveč vsi slovenski gospodarski krogi na Ministrarstvo Pravde, ki je vodilo pogajanja z Avstrijo radi ukinjenja sekvestrov in izravnave medsebojnih tirjatev. Slovenski gospodarski krogi (zadružne zveze, banke, hranilnice, trgovski gremiji, trgovska zbornica) so v svoji vlogi z dne 13. januarja 1923 na Ministrarstvo Pravde (ponovili so svoje zahteve še v vlogah na isto ministrstvo z dne 8. februarja in 10. marca 1923 ter v brzovajki z dne 22. februarja 1923) protestirali proti temu, da bi naša vlada sploh privolila v zamenjalni ključ 100 starih kron za 5 dinarjev in izročila s tem celo vrsto kmetijskih zadrug in drugih zavodov neizogibni katastrofi — in so obenem zahtevali od naše države, da mora ona poravnati škodo, ako privoli v ključ 100 : 8. To svoje stališče so slovenski gospodarski krogi na seji dne 28. septembra 1923 pri Trgovsko-obrtni zbornici v Ljubljani ponovili in predlagali, da Narodna skupština istočasno z odobritvijo konvencij z Avstrijo sklene zakon glede odškodnine za prizadete zadruge in druge zavode. Ali se naj določijo sredstva za odškodnino na ta način, da bi vplačali naši državljani dolžniki diferenco med izravnalnim ključem in nominalom svojih dolgov v poseben fond, ali pa na ta način, da se dajo sredstva iz drugih virov na razpolago, o tem prosimo Vašega razmišljanja in predloga na merodajnih mestih.

Posebej bi si še dovolili opozoriti na dejstvo, da namerava, kakor se sliši, Avstrija plačati samo 8 Din za 100 starih kron kapitala, ne namerava pa plačati naraslih obresti in ne dati garancije, da se bodo njeni zavodi konvencij držali. *Obrestno vprašanje* je

ono, ki v prvi vrsti teži naše zadruge in jim povzroča ogromno zgubo, tako da se mora že letos vzeti resno v pretres otvoritev konkurza pri polovici zadrug. To bi zelo oškodovalo naše kmetijsko združništvo, škodovalo bi pa tudi ugledu države.

Prosim Vas, da pomagate prizadetim našim članicam, ako Vam je le količkaj možno, tako v Narodni Skupščini, kakor tudi na merodajnih mestih.

V Celju, dne 2. oktobra 1923.

To spomenico smo poslali vsem parlamentarnim klubom, v katerih sede poslanci iz Slovenije, predsedstvu Narodne skupščine, dr. Krsti Miletiću, ministru poljoprivrede, drž. posl. Iv. Puelju, ker ni bil takrat član nobenega parlamentarnega kluba, Glavnemu Zadružnemu Savezu in posebej še njegovemu predsedniku dr. A. Korošcu, pravosodnemu in zunanjemu ministrstvu ter odboru za proučevanje pogodbe z Avstrijo v Narodni skupščini.

O tem vprašanju se je razpravljalo v Narodni skupščini dne 12. decembra 1923 po poročilu ljubljanskega dnevnika »Jutra« sledeče:

»Nato je zbornica prešla na dnevni red: *razprava o konvencijah z Avstrijo*. Poročevalec Dimitrijevič je v daljšem govoru naglašal dobre strani sklenjenih konvencij. Izrazil je nado, da bo vlada našla finančne možnosti, da bo dala odškodnino malim denarnim zavodom in zadrugam v Sloveniji, ki bodo vsled konvencije trpele veliko škodo. Minister za zunanje stvari dr. Ninčič je med drugim izvajal, da te konvencije likvidirajo vse stare odnose ter da so politični razlogi, ki govorijo za njihov sprejem. Nato je govoril demokrat Reisner, ki je s številkami in stvarnimi argumenti prepričevalno dokazal, da pomenijo predložene konvencije za naše narodno gospodarstvo ogromno škodo. Posebno velika škoda se s tem godi posojilnicam in hranilnicam v Sloveniji, ki dobijo svoje vloge iz Avstrije povrnjene v relaciji za 100 starih avstrijskih kron 25 dinarjev! Govornik zahteva od vlade, da takoj v dvanajstih dneh določi kredit, iz katerega naj se plača odškodnina prizadetim zavodom. Konvencije so za Av-

strijo koristne, za Jugoslavijo pa škodljive. Govornik jih odklanja.

Nato sta govorila proti posl. Behmen in Škulj, nakar je dr. Šumenkovič podrgel konvencije ostri politični kritiki. Navajal je nesolidno delo vlade, ki se je obvezala, da plača za depot 16 milijonov nemških mark, ki so danes vredne 30 para — 40 tisoč dinarjev. Bivši minister pravde Laza Marković, ki je podpisal konvencije, se je branil proti očitkom opozicije, češ, da vlada s temi konvencijami hoče zaščititi interese naših državljanov. Rekel je: G. posl. Reisner je zameril, da se te konvencije ne nanašajo tudi na bivšo Srbijo in Črno goro, toda pri tem pozablja, da se terjatve med našimi in avstrijskimi državljani plačujejo iz fonda za vojne odškodnine in po določbah mirovnih pogodb. Glede konvencije za reguliranje predvojnih privatnih dolgov priznava, da je senžermenska mirovna pogodba določila relacijo med krono in dinarjem za plačevanje dolgov, napravljenih do dne 1. marca 1919., za kar naj bi bil merodajen srednji kurz v Ženevi meseca oktobra 1918. Ker pa avstrijska krona v Ženevi ni notirala, so nam zavezniki svetovali, da sprejmemo arbitražo. Takrat je bilo v vsej Evropi zelo ugodno razpoloženje za Avstrijo. Bali smo se škode, ako bi prejeli arbitražo ter smo se odločili za kompromis. Res so slovenski in dahuatinski denarni zavodi zahtevali, naj ne podpisem sporazuma, ker je kurz zelo neugoden. Ko sem jim poslal ponovno pismo, v katerem sem vprašal ali naj podpisem, so odgovorili: »Podpišite, toda ne sprejmite ključa«. Tak odgovor je nemogoč. Ugovori Šumenkoviča so upravičeni, toda izjaviti moram, da avstrijski podaniki nimajo pravice, da zahtevajo povrnitev škode za imetja, ki so bila pod sekvestrom.

Ob zaključku debate je minister Ninčič v imenu vlade izjavil, da sprejme predlog posl. Reisnerja, da gre vlada denarnim zavodom ter hranilnicam in posojilnicam na rok ter da se jim da odškodnina za škodo, katero trpe zaradi teh konvencij. Vlada bo zato stavila na razpolago potreben kredit.

Zbornica je nato prešla p poimen-skemu glasovanju. Zakon je bil spre-jet v načelu z 111 proti 54 glasovom, nato pa še v podrobnostih.*

K temu poročila bi imel le še v pojasnilo dostaviti, da trditev takrat-nega pravosodnega ministra Laze Mar-kovića glede izjave slovenskih in dal-matinskih denarnih zavodov nikakor ni točna. Zveza je marj več dne 24. fe-bruarja 1923 sporočila s posebno okrožnico prizadetim zadrugam potek že gori omenjene beograjske konferen-ce (vršivše se pred dohodom avstrijs-kega kancelarja Seiple v Beograd) in naše stališče absolutno točno tako:

* V torek, dne 20. in sredo, dne 21. februarja tl. se je vršila pri ministar-stvu Pravde v Beogradu odločilna an-keta glede izplačila slovenskih naložb v Avstriji. Ta anketa je po dvanajstih pogajanjih s pravosodnim ministrom, ki je hotel imeti privoljenje slovenskih združnih in gospodarskih krogov za izplačilo v razmerju 100 starih proti 24 Jugokronam, končala z izjavo slo-venskih delegatov, med katerimi je bil tudi ravnatelj podpisane Zveze, da ne morejo v smislu svojih instrukcij po-pustiti od ključa 1 : 1 in izplačila 5% obresti. Na to so slovenski delegati do-govorno s pravosodnim ministrom br-zojavno sklicali v Ljubljani novo kon-ferenco, ki se je vršila v četrtek, dne 23. februarja. Na tej konferenci, kate-re sta se za našo Zvezo udeležila pred-sednik in ravnatelj, se je sklenilo, da morajo zadruga in hranilnice vsled poranjanja sredstev vstrajati na za-ltevi po popolnem odplačilu, dočim bi se banke zadovoljile z izplačilom po ugodnejšem ključu. Ta odgovor je bil sporočen že isti večer v Beograd in je, sodeč po današnjih poročilih, povzro-čil nova pogajanja z Avstrije o tem vprašanju. O definitivnem zaključku Vas pravočasno obvestimo.*

Sklenjeni sporazum velja za dol-gove, ki so nastali med jugoslovenski-mi in avstrijskimi pripadniki pred 1. marcem 1919. in do uveljavljenja kon-vecije še niso bili plačani. Izvzete pa so obveznosti dunajske poštne hranil-nice ter iz zavarovalnih pogodb in iz

socijalnega zavarovanja, za katere se predvideva poseben sporazum.

Za plačilo veljajo sledeče določbe: 1. za obveznosti, prevzete povodom podpisovanja avstrijskih vojnih posojil (lombardni dolgovi), velja relacija 100 aK, to je 100 starih avstrijskih kron; 2. za vse druge obveznosti velja relacija 100 starih avstrijskih K, t. j. 8 Din. Plačila na osnovi delnih obliga-cij, hipotekarnih listov, delnic itd. se imajo izvršiti po kurzu 100 jugosl. K, t. j. 100 starih K, ako ima dolžnik svo-je bivališče v Jugoslaviji ter po kurzu 100 aK, t. j. 100 starih K, ako domici-lira v Avstriji. Za državne obligacije veljajo predpisi mirovne pogodbe.

Kaj je hotela storiti v tem položaj-u Zveza? Njeno stališče kaže okrožni-ca z dne 17. decembra 1923:

* Kakor ste gotovo že čitali v listih, je parlament sklepal o takozvanih konvencijah z Avstrijo v svoji seji dne 12. decembra tl. V teh konvencijah sto-ji med drugim znano določilo, da mo-rajo avstrijski dolžniki za obveznosti, ki so nastale pred 1. marcem 1919, plačati 32 K — 8 Din — za 100 starih kron. Iz tega izhaja, da bi Vaša cenj. zadruga dobila za vsakih pri Verban-du v Gradu naloženih 100 K le 32 K — 8 Din —. O obrestih v konvencijah ni govora; to vprašanje se bode mora-lo le še razčistiti — in bojimo se, da se bode razčiščenje izvršilo v škodo pri-zadetih zadrug.

V listih sicer tudi stoji, da je mi-nister za zunanje zadeve Ninčić izjavil v imenu vlade, da sprejme predlog po-slanca Reiserja in tl. glasom katere-ga bode dala vlada prizadetim hranil-nicam in posojilnicam odškodnino za škodo, katero trpe zaradi konvencij. V to svrhu bo stavila vlada na razpolago potreben kredit.

Ker pa ta obljuba še ni dejstvo in se je bati, da bi s potekom letošnjega leta znova odpadlo več zadržnikov, odnosno bi že 1. 1924 izstopivši zadrž-niki prišli iz obveze (katera traja še dve leti po izstopu), Vam nujno svetuj-mo, da skličete še pred Novim letom izvanredni občni zbor z edino točko dnevnega reda »Porazdelitev zgube pri graških naložbah med člane«, na kate-

rem sklenite, da se zguba pri graških naložbah razdeli med člane v smislu zakona z dne 21. marca 1918, drž. zak. št. 105. Pri tej porazdelitvi se postopa tako, da se celotna zguba (ki jo lahko izračunate po svoji bilanci, ako skle-njeno odplačilo po 32 K za 100 K od-tegnete in priračunate povprečno 5 do 6% obresti od 1. julija 1919 do 31. de-cembra 1923), razdeli najpreje po ena-kih delih med člane. Ako nekateri ne plačajo, se deli odpadli prispevek zno-va itd., itd. Priračunanje obresti do konca 1. 1922 lahko odpade, ako poso-jilnica do tedaj ni izkazala zgube.

Občni zbor mora biti pravilno skli-can in sklepčen, kar posebej natančno zabilježite v zapisniku.

Porazdelitev sama in poziv na pla-čilo se potem lahko izpelje drugo leto, ako bi se videlo, da bi z vladino po-močjo ne bilo ničesar. Sklep je le pre-vidnostni korak, da se štiti odbor in pa obstoječi člani zadruga.

Ako bi katero načelstvo tega na-sveta ne izpolnilo, li bilo odgovorno za škodo, ki bi iz tega za zadrugo ali pa člane nastala.

O izvršitvi občnih zborov nam iz-volite poročati. Izvrše se naj v nedeljo 30. t. m., ali v ponedeljek 31. t. m.*

Nekatere zadruga niso hotele tega nasveta upoštevati, druge, pametnejše so to storile. Kako se bodo dogodki raz-vijali, bomo poročali.

H koncu bi samo rad dostavil, da sem kot prepričan jugoslovanski patri-jot vedno — žalosten, kadar se moram baviti s to zadevo. Kako malo uvidev-nosti bi bilo treba in stvar bi bila za vedno končana! Tako pa se vleče že 5 let na veliko škodo našega združni-štva in na ne manjšo škodo ugleda na-še državne uprave.

JANKO SMODIŠ:

Rezultati revizije kot pod-laga za zboljšanje poslo-vanja pri zadrugah.*

Najprej se mi zdi važno odgovoriti na vprašanje, če je revizija potrebna, ali in kake cilje zasleduje?

* Predavanje na združnih konferencah leta 1923.

Zadružni princip temelji na samopomoči in v medsebojnem zaupanju. Ves dobrobit in usoda zadruge odvisi od par oseb, katerim je zadruza poverila vodstvo in upravo. Ti činitelji so lahko sposobni, delavni in vestni izvrševalci prevzete naloge, lahko pa imajo tudi obe prvi lastnosti, a niso zanesljivi, kakor se najdejo tudi zadružni funkcionarji, katerim manjka sploh usposobljenost ali volja za redno vodstvo zadružnih poslov. Za nadzorovanje teh činiteljev je postavljeno sicer nadzorstvo. Ker pa večina naših zadružnikov nima pojma o zadružnem knjigovodstvu in zadružnem poslovanju sploh, je težko najti sposobne osebe že za načelstvo, velikokrat celo za zadružnega tajnika samega, kamoli za nadzorstvo. Že iz tega razloga je kontrola po nadzorstvu nezadostna. Vodstvo zadruge je tedaj v svojih ukrepih in v poslovanju vobče navezano samo na sebe. Nevednost, neorijentiranost o razmerah na denarnem trgu in drugih vplivih na prospeh zadruge ter včasih tudi nezanesljivost vodilnih funkcionarjev bi mogla spraviti marsikatero zadruzo v opasen položaj, da celo v konkurz. Da se to kolikor mogoče prepreči, se je že pri prvih zadružnih ustanovitvah pokazala potreba po natančnem pregledovanju zadružnega poslovanja po izven zadruge stoječih strokovnjakih. Ti vršijo revizijo v zadrukah. Potrebo revizije je uvidel tudi zakonodajalec z ustvaritvijo revizijskega zakona. Razen čuječnosti nad rednim poslovanjem v zadruzi zasleduje revizija tudi ta cilj, da na podlagi popolnega vpogleda v stanje zadruge daje potrebne nasvete in navodila za izboljšanje njenega položaja, da vzgaja v prvi vrsti zadružne funkcionarje v pravem zadružnem duhu, v ljubezni do nesebičnega, vztrajnega in vestnega zadružnega dela.

Kar se tiče utisov o poslovanju naših zadrug, ki sem jih dobil pri revizijah, moram konstatirati, da se vodijo denarne zadruge razmeroma dobro, mnoge izmed njih naravnost vzorno. Dobro se vodijo tudi zadružne elektrarne, dočim so zahtevale revizije pri obrtnih pridobitnih in deloma tudi pri raznih gospodarskih zadrukah obilo

truda, a malo uspeha. Najslabše rezultate so imele revizije pri mlekarških zadrukah.

Prehajam k podrobnostim o opazovanjih pri revizijah. Začenjam z

načelstvom

kot najvažnejšim činiteljem pri zadrukah.

Poglavitna napaka v načelstvih naših zadrug obstoji v tem, da člani tega organa zelo radi prepuščajo delo in skrb v zadruzi eni sami, večkrat izven načelstva stoječi osebi. Spravi se jih kvečjemu še h kakki seji, za udeležbo pri uradnih dnevih pa najdejo zmiraj kake nepremostljive ovire. Posledica je, da je le ena sama oseba, to je tajnik, poučen o razmerah v zadruzi. Ako je tajnik vesten, delaven in pošten, še gre. Drugačna je pa stvar, ako je zanemarjal svoje posle, ali se je celo okoriščal na škodo zadruge. Koliko slučajev že beleži zgodovina zadružništva, da so zadružni tajniki izrabljali na različne načine brezbriznost načelstva ter spravili zavod v največjo nevarnost, če že ne v konkurz. Pa niti ni šlo v vseh slučajih za goljufive manipulacije. So znani slučajji, da je samo na videz malenkostna opustitev izvršitve sklepa občnega zbora, ki jo je zakrivil tajnik, spravila vse člane načelstva skoro ob premoženje, zadruzo pa ob zaupanje. Vsi ti nesrečni pojavi v zadružnem življenju bi izostali, ako bi člani načelstva redno vršili svojo nalogo v zadruzi. Oni morejo imeti zmiraj pred očmi, da jim je občni zbor dal vajeti zadruge v roke zato, ker je imel poverjenje v njih poštrevanost za zadruzo in da so člani načelstva s prostovoljnim sprejetjem izvolitve občnemu zboru to tudi zajamčili.

Pa tudi ako je zadružni tajnik redno vršil svoje dolžnosti v zadruzi, pride zavod ali podjetje lahko v največje težave v slučaju tajnikovega izstopa. Nikogar ni, ki bi mogel prevzeti redno poslovanje. Z nesigurnim uradovanjem pa zadruza trpi na ugledu in zaupanju.

V izogib vsem tem neprilikam je potrebno, da se člani načelstva menjavajoč udeležujejo uradnih dni, tamkaj pazno zasledujejo potek uradovanja,

vodijo popolnoma ločeno od knjigovodje oziroma tajnika kontrolno blagajnično štraco ter se dajo poučiti o vodstvu vseh zadružnih knjig sploh. Na ta način zadobijo popoln vpogled v ustroj zadruge in obenem stalno nadzirajo zadružnega tajnika. Udeležba najmanj dveh registriranih funkcionarjev pri uradnih dnevih je vobče zakonito predpisana. Vsa pravila naših kreditnih zadrug namreč določajo, da morajo obvezna potrdila o prejemkih zadruge biti podpisana od dveh takih funkcionarjev. Končno navzočnost več odbornikov pri uradovanju utrjuje zavodu zaupanje.

V splošnem se vrši v naših zadrukah veliko premalo sej. Le ako se je nabrala pri denarnih zadrukah cela vrsta kreditnih prošelj, se skliče seja, ki reši le te prošnje in kvečjemu še sprejme nove člane. To je pogrešno. Pri današnjih nesigurnih valutarnih razmerah, v časih splošnega pomanjkanja denarja je treba pri denarnih zavodih vsaj vsak drugi mesec podati poročilo o gibanju vlog, posojil in naloženega denarja, pretresati vprašanje varnosti kreditov z ozirom na premoženjske razmere dolžnikov in vsakokratne valutarne razmere itd. Pri produktivnih zadrukah je sklepati o kalkulaciji cen, na podlagi cen na blagovnem trgu ter obratnih števil.

Pri tej priliki se mi zdi važno opozoriti na potrebo paznega zasledovanja časopisnih poročil o razmerah na denarnem in blagovnem trgu. Resničnost take potrebe se je pokazala najbolj ob prevratu pri tistih zadrukah, ki so imele in ki imajo še danes naložbe v Gradcu ali na Dunaju ter so podpisale visoke vsote vojnih posojil. Slovensko časopisje je takrat dovolj opozarjalo prizadete sloje in korporacije, da prenesejo denar v domovino in prodajo, če tudi pod nabavnim kurzom, vojna posojila. Vsi ti pozivi so, kakor danes vidimo, bili bob v steno. Koliko skrbi, razburjenja in materialne škode bi se lahko prihranilo, ako bi se zadružni činitelji bolj zanimali za aktualna vprašanja, ki se tičejo njih zadruge. Poreči more kdo: O prevratu so bile izredne razmere, ki se, upajmo, za nas sploh več ne ponovijo. To je res.

Toda nastopijo lahko drugi momenti, ki bi nepripravljenim mogli prizadejati tudi občutne škode. Vzemimo le vprašanje naše valute. Vidi se torej, da je danes dolžnost vsakega zadrugarja, predvsem pa združnih odbornikov in tajnikov, da čitajo stalno vsaj en resen časopis ter po možnosti pazno zasledujejo razvoj na gospodarskem polju. Vsak tak važnejši pojav, vplivajoč na združništvo, bi se naj po predhodni informaciji pri Zdržni Zvezi obravnaval pri seji. Sigurno se pa mora prečitati v odborovi seji vsaka okrožnica Zdržne Zveze v Celju, kakor se tudi mora vsak odbornik zavedati dolžnosti, da natančno prebere Zvezino glasilo »Zadruga«. Ta list izhaja vsled previsokih stroškov sicer redko, toda vsaka številka vsebuje vse to, kar je čas od zadnje izdaje prinesel važnega za združništvo.

Nadzorstvo.

Da morejo člani tega organa biti popolnoma kos svoji nalogi, je treba predvsem, da poznajo natančno njen ustroj. To znanje pa manjka veliki večini članov nadzorstva. Temu bi se za enkrat dalo odpomoči na ta način, da bi združni tajnik takoj po volitvah dal celokupnemu nadzorstvu potrebna navodila o vodstvu zadrug sploh, posebno pa o vodstvu knjig in blagajne. O priliki revizije pa morajo biti vsi člani nadzorstva navzoči v zadrugi, da jim še revizor da primerne inštrukcije, v kolikor mu to dopušča čas. Kakor hitro bo pa Zveza razpolagala s časom in potrebnimi sredstvi, bo gotovo priredila od časa do časa poučne tečaje za združne funkcionarje sploh.

S tem pa še ni rečeno, da bi nadzorstvo smelo popolnoma zanemarjati izvrševanje kontrole v zadrugi, kakor se to prepogosto opaža. Našel sem take očitne nekorektnosti pri zadrugah, ki bi padle v oči tudi vsakemu lajku v združnem poslovanju. N. pr.: V neki zadrugi se ni delala blagajna od ene revizije do druge, torej celi dve leti, niti se ni vršila nobena načelstvena seja, dasiravno se je dalo v tem času precej posojil in pristopilo je več novih članov, ni se napravila bilanca za dve leti, niti se ni vršil občni zbor. Ako

bi se nadzorstvo sploh poslužilo svojih dolžnosti, bi moralo vedeti, da je načelstvo močno grešilo proti zakonitim predpisom in bi lahko napravilo red. Pa tudi pri zadrugah brez takih očitnih nedostatkov mora nadzorstvo vsaj blagajno kontrolirati ter se prepričati, če so posojila zadostno zavarovana, ker navadno pozna premoženjske razmere dolžnikov.

Jasno je torej, da je boljša kakršnakoli vestna kontrola v zadrugi, kakor pa nobena. O potrebi po možnosti strogega nadziranja smo Zvezini revizorji opozarjali v revizijskih poročilih vseh zadrug, pri katerih smo to pogrešali, toda žal večidel brezuspešno. Poudarjam zategadelj tudi pri tej priliki, da nadzorovalni organi jamčijo za vso škodo, povzročeno zadrugi z neizpolnjevanjem svojih dolžnosti, s celim svojim premoženjem. Vsled premočne bančne konkurence in rastočega pomanjkanja denarja bodo se obstoju zadrug stavile vedno večje zapreke na pot. Člani načelstva in nadzorstva, ki ne bodo posvečali zadostne pozornosti dobrobitu svoje zadruge, bodo lahko kaj kmalu čutili na lastnem žepu, koliko resnosti tiči v teh opominih.

Po vsakokratnem pregledovanju poslovanja v zadrugi mora nadzorstvo sestaviti zapisnik o rezultatih, ki jih je podalo pregledovanje. Je pri tem vseeno, če je vršilo nadzorovanje več oseb ali pa le en član nadzorstva. Ta zahteva je utemeljena 1. v tem, da se lahko kontrolira, kako daleč se je poslovanje pregledalo, če je bilo natančno ali površno, in 2. v tem, da se nadzorstvo lahko izkaže, da je v slučaju kakih nerednosti pri zadrugi na iste opozorilo načelstvo ter zahtevalo njih odstranitev. Zato pa je potrebno, da se zapisniki sestavijo dovolj izčrpno, ne pa samo v splošnih izrazih, kakor: »Nadzorstvo je pregledalo vse poslovanje pri zadrugi ter našlo vse v najlepšem redu«. Iz izkušnje namreč vem, da večina takih zapisnikov ni odgovarjala resnici in da so se spisali le v svrhu, da bi nadzorstvo na zunaj dokazalo redno izvrševanje svojih poslov v zadrugi. V zapisnikih je temveč konstatirano, da so se n. pr. 1. pregledala dolžna pisma, eventuelne menice od te

do te aktivne številke, pri čemer so se ugotovili ti in ti nedostatki: 2. da so se primerjale blagajniške priloge od tega do tega dne z vpisi v blagajniškem dnevniku; 3. če se jih je našlo v redu ali ne; 4. da so se skontirale knjige v več slučajih, ki so zaznamovani s takim in takim znakom; 5. da se je preštel denar v blagajni, sestavljen denarni listek in koliko da je znašalo stanje gotovine; 6. da so se pregledale pristopne izjave in katere, združni register in kaj se je pri tem našlo nepravilnega; 7. da se je ugotovilo, če so bila vsa posojila dovoljena v načelstveni seji, če so primerna itd.

Zapisnik podpišejo vselej vsi navzoči člani nadzorstva.

Često se tudi opušča konstituiranje nadzorstva, to je razdelitev funkcij v zmislu pravil. Konstituiranje se izvrši v nadzorstveni seji, o kateri se istotako spiše zapisnik v dokaz, kako si je nadzorstvo funkcije razdelilo med seboj.

Občni zbori.

O nedostatkah pri obdrževanju občnih zborov ter o navodilih za pravilno vršitev istih se tukaj ne bom pečal. Obravnaval sem to snov dovolj obširno v predzadnji številki »Zadruga«. Opozarjam pa tukaj na pogoške, ki se dogajajo pri izbiri kandidatov za načelstvo in nadzorstvo. Večkrat odločajo pri tem, če že ne direktni osebni interesi načelnika ali kakega drugega vplivnega odbornika, pa vsaj ozir na osebne stike z združnikom, ki se predlaga in navadno tudi izvoli v odbor. V interesu dobre uprave v zadrugi je potrebno, da se izvolijo v zadrugo ugledne, splošno priljubljene in kar je glavno, sposobne, delavoljne osebe.

V ostalem pa nujno polagam na srce članom načelstva, da vse sklepe občnega zbora točno in natančno izvršijo. V nasprotnem slučaju lahko nastopijo za nje naravnost pogubonosne posledice, kakršnih bi lahko več navedel iz združne prakse v svarilo.

Članstvo.

Pri tej priliki bi se dotaknil le vprašanja vodstva združnega registra ali seznama članov, kakor nazivajo to knjigo nekatere zadruga, ter pristopnih

izjav. Postopek pri sprejemanju in odločitvi članstva je itak natančno opisan v pravilih vsake zadruga.

Iz izkušnje vem, da se združnemu registru ne pripisuje pri zadrugah nikakršna važnost, ker le tako si je mogoče razlagati, da je ta knjiga tudi pri sicer dobro vodenih zadrugah v neredu. Kak pomen ima knjiga združnega registra? V njej bi se naj vodila evidenca o postanku, trajanju in prenehanju članstva. Ona nudi podlago za presojo kreditne sposobnosti zadruga ter dokaz, kdo vse jamči za njene obveznosti. Je tedaj ena najvažnejših knjig in dokumentov pri zadrugi. Njena važnost se pokaže osobito v slučaju likvidacije ali konkurza zadruga. Isto velja tudi za pristopne izjave, toda s to razliko, da one dokumentirajo le pripadnost k zadrugi. Oba ta dokumenta eden drugega izpopolnjujeta. Posvečajte pravilnemu vodstvu obeh največjo pozornost.

Knjigovodstvo.

Poslovne knjige se vodijo, lahko rečem, pri mnogih zadrugah precej površno. Vzrok temu ni toliko nevednost kakor površnost in nerazpoloženost do dela knjigovodij. Vzemimo n. pr. blagajniški dnevnik. Vodstvo te knjige je tako enostavno, da ga z malimi izjemami lahko pravilno vodi vsak začetnik. Toda praksa kaže, da niti ta knjiga velikokrat ni v redu. Izkazuje vse polno madežev, radiranj ali popravkov s prepisi napačnih postavk. Sešteva se ali neredno ali sploh ne do revizorjevega prihoda, ali le s svinčnikom. Tudi se ne zaključuje vsak uradni dan, ali vsaj vsak mesec enkrat, če je promet majhen. Na te slednje nedostatke prav posebno opozarjam odbornike prizadetih zadrug z nujnim nasvetom, da zastavijo ves svoj vpliv za odpravo istih. Nahajamo se v časih občutnega pomanjkanja denarja, ki lahko enega ali drugega tajnika zavede na neprava pota, osobito, ako se čuti popolnoma varnega pred nadzorstvom. Iz časopisnih poročil vemo, da se pri velikih denarnih zavodih poneverbe zaupnega denarja množijo, zato je treba tudi zadrugam biti opreznim. Blagajniški dnevnik se mora, kakor že rečeno, zaključiti vsaj

enkrat v mesecu v navzočnosti dveh za podpisovanje pooblaščenih funkcionarjev. Obenem se mora sestaviti denarni listek; oboje podpišeta dva navzoča funkcionarja. Denarne listke je shraniti v tresorju do prihodnje revizije kot podlago revizorju za presojo, če se je blagajna vodila vselej v redu ali ne.

V glavne knjige hranilnih vlog, posojil, deležev in eventuelno tekočega računa se naj prenaša vselej le iz stranske knjižice sproti. Na ta način se najlažje preprečijo nesoglasne vknjižbe. Našel sem n. pr. da je neka zadruga izplačala na vlogi Din 2500.— preveč samo vsled tega, ker ni sproti vknjiževala v glavno knjigo in ker je izplačala celo večkrat tudi brez knjižic. Slučajno se je dotični vložnik preselil v Ameriko kratko po dvigu vloge, tako, da je zadruga morala ta znesek sama utrpeti. Iz tega primera je obenem tudi razvidno, kako nevarno je izplačati kako vlogo brez predložitve vložne knjižice. O kvarnih posledicah te slabe razvade bi lahko navedel celo vrsto primerov iz svoje revizorske prakse.

Pri dovoljevanju posojil se ozirajo načelstva naših zadrug premalo na to, ako bo dolжник mogel posojilo po poteku posojilne dobe vrniti tudi za slučaj znatnega zboljšanja valute. Nadalje si ponekod ne upajo v gotovih slučajih zahtevati kakršnegakoli kritja, češ, ta dolжник je tako dobro situiran, da bi smatral za osebno žalitev, ako bi zahtevala zadruga razen njegovega podpisa še poroštvo. Taki preveliki obziri nikakor niso na mestu že iz razloga, ker se pri zadrugah že principijelno ne sme delati izjem. Kar velja za enega, veže tudi drugega. Razen tega pa je zadržna praksa pokazala, da so ravno posojila, dana lastnikom velikih posestev ali obratov, najbolj riskantna. Prvič zato, ker se posodijo navadno večji zneski, drugič pa, ker si ti ne pustijo zlepa gledati v karte. Pri revizijah mestnih in trških posojilnic se n. pr. opaža zadnja leta, da so po tri, štiri posojilnice posodile znatne zneske enim in istim osebam, a je vsaka izmed teh bila prepričana, da so dotičniki dolžniki le pri njej. Poleg tega pa še ostane odprto vprašanje, koliko so si

ti izposodili pri bankah. Potreba po denarju je danes tako velika, da se te nevarne in nesolidne taktike poslužujejo že najbolj zaupanja vredne osebe. Zatorej nujno svarimo pred vsako obzirnostjo.

Članice, ki so pripadale do prevrata graški Zvezi, niso poznale soppodpisa žen na zadolžnicah pri oženjenih posojiljemalcih. Ko sem pri neki taki zadrugi to ponovno priporočal, mi je njen načelnik odgovoril, da graški revizorji tega niso poznali in da tudi zadruga še iz tega razloga nikdar ni utrpela kake izgube. Kljub tem argumentom nujno svetujem, da začnejo tudi te članice zahtevati podpis žene pri oženjenih posojiljemalcih. Ta nasvet je utemeljen v več slučajih, da je žena po moževi smrti zanimala vednost o posojilu in se je vrnitvi istega z uspehom uprla. Že naš najstarejši praktični in teoretični še živeči združni delavec ravn. Lapajnes v drugi izdaji svoje izborne knjige »Slovenski posojilničar« odločno zavzema za soppodpis žene na zadolžnicah.

Na redno plačevanje posojilnih obresti se pri naših posojilnicah veliko premalo pazi. So mi znani slučaji, da so dolžniki po deset let in več zaostali s plačilom obresti. So to sicer izjeme, toda tri, štiri leta stare zaostale obresti je najti pri vsaki drugi slovenski posojilnici. S toleriranjem nerednega plačila obresti ima škodo zadruga sama. S tem denarjem bi, ako bi ga pravočasno dobivala, lahko več zaslužila, kakor pa znašajo zamudne obresti, ki se še večkrat celo pozabijo računati. Na drugi strani pa spravlja s tem v težkoče tudi stranko zategadelj, ker indirektno pospešuje naraščanje dolga; čim višji je pa dolg, tem težje ga je plačati.

Ne sme se prezreti tudi, da zaostale obresti po treh letih zastarajo, to je, da jih stranka ni primorana plačati, ker se ne dajo iztožiti. Vidi se torej, da je zahteva po točnem plačevanju obresti potrebna. Zaradi lažje kontrole je priporočljivo, da si zadruga uredijo plačilne roke tako, da zapadejo obresti vsem dolžnikom 1. januarja in 1. julija. Pri novih posojilih, izplačanih med tema rokama, se potem ra-

čunijo prve obresti le do najbližjega teh rokov.

Z ozirom na rastoče pomanjkanje denarja je zelo umestno uvesti pri posojilih na daljšo dobo delna odplačila pri vsakokratnem plačevanju obresti. Vobče bi se pa naj dajala le kratkodobna posojila. Zato govorita naslednja tehtna razloga:

1. ne more posojilnica v tem slučaju priti tako lahko v zadrego za izplačilo vlog;

2. se zmanjša s tem riziko za slučaj valutnih sprememb.

Hranilne vloge.

Že iz predgovornikovih izvajanj smo slišali, da bomo tudi zadrugarji morali začeti z živahno agitacijo za nabiranje vlog, ako hočemo zajeziti nagibanje naših podeželskih hranilcev na banke. Ne zadostuje samo zvišanje obrestne mere, ker o tem zvedo k večjemu tisti, ki pridejo v posojilnico, ostali pa, ki imajo tudi prihranjen denar, pa ne. Treba je iti med ljudi, povedati jim, da je domača posojilnica bolj varna, kakor pa kaka tuja banka, ker jamčijo za njo domači dobri posestniki, da mu je v domačem zavodu denar zmiraj pri roki, dočim mora v banko daleč v mesto, kar je zvezano s stroški, da se z nalaganjem v domače posojilnice podpira domače revnejše ljudstvo, dočim pride dobiček od v banke naloženega denarja v prid le najpremožnejšim ljudem, da so ti po navadi vse kaj drugega nego prijatelji malega človeka itd. Tam pa, kamor se bančna agitacija še ni povzpela, ali saj ni rodila sadu ter je pričakovati, da se denar hrani doma, je opozarjati na nevarnost požara, tatvine, poškodbe po otrocih in drugačne poškodbe, da denar v posojilnici nese lepe obresti, dočim leži doma brezplodno, povdarjati, da je popolna tajnost vlog zaiamčena itd.

Dobra reklama za vsako posojilnico je predvsem prijazno občevanje s strankami, pa najsi bodo potem revnega ali premožnega stanu, znanci ali neznanci, otroci ali odrasli. V tem oziru se zelo veliko greši pri naših zadrugah. Kolikokrat sem že bil priča prav odurnega nahruljenja kake stare žene, ki je ali zahtevala kako pojasnilo, ali v priloženi

nezaupljivosti in nevednosti izrekla kak dvom o pravilnosti vknjižb. Ni nobenega dvoma, da taki nastopi odganjajo vlagatelje prej kakor pa jih privlačijo. Odurni, zadirni ljudje ne spadajo med zadrugne odbornike, ker le jemljejo zavodu ugled in mu tudi drugače škodujejo.

Veliko važnost je polagati na redno udeležbo pri uradnih dnevih. Pa ne le, da sedita vsaj dva odbornika ves predpisan čas uradnega dneva v posojilniški pisarni, tudi izven uradnih ur se naj ustreže ljudem, ako je od tega odvisna kaka nova vloga ali vsaj izgled na njo. Znani so mi slučaji, da je denar romal le vsled tega h konkurenci, ker si stranka ni upala držati denarja doma do uradnega dneva domače posojilnice. Seveda pa mora posojilnični blagajnik v navzočnosti še enega odbornika sprejeti denar takoj vložiti v blagajno ter vpisati v dnevnik, da se to ne prezre in da ne utрпи stranka ali posojilnica kake škode. Hranjenje posojilničnega denarja v odbornikovem stanovanju je že često imelo zelo neprijetne posledice za dotičnega odbornika, še bolj pa za posojilnico.

Glavni pogoj za zaupanje ljudstva v posojilnico pa je absolutna molčečnost posojilničnih funkcionarjev o lastnikih in višini vlog. V tem pogledu sem našel večkrat naravnost gorostasne stvari, kakor n. pr.: načelnik neke posojilnice je ovajal vlagatelje davčni oblasti, drugi se je hvalil napram kolegu od konkurenčne posojilnice v gostilni, kako visoko vlogo je sprejel za posojilnico od domačega zdravnika. Pa to so bolj osamljeni slučaji. Da pa pove mož doma svoji zgovorni ženi večkrat še spričo otrok in poslov, kdo vse je vložil v posojilnico in koliko, se dogaja več ali manj pri vsaki posojilnici. Le potrkajmo si na prsa in si to odkrito priznajmo. Toda to se ne sme več ponoviti, ako vam je dobrobit zavoda, ki vam je poveril svoje zaupanje z izvolitvijo v odbor, pri srcu. Navedel bi lahko celo vrsto ljudi, ki so svoj denar samo vsled tega izročili bankam, ker niso zaupali molčečnosti odbornikov domače posojilnice. Največkrat sem to mogel konstatirati pri posojilničnih odbornikih

samih. Ker pozna sam sebe, ne zaupa tudi svojim tovarišem in nese rajši v oddaljeno mesto v banko, kjer mu je diskrecija zasigurana. Zatorej ne bodem pretiraval, ako vam zatrdim, da bi skoraj lahko one večje posojilnice sestel na prste, kojih odborniki in njih rodbinski člani imajo ves svoj odvišen denar naložen le v lastnem zavodu. V tem oziru se morajo odborniki najprej temeljito poboljšati in prepričan sem, da se bode stanje hranilnih vlog ravno iz tega razloga pri marsikateri članici znatno zvišalo.

Revizije.

Revizijski zakon iz l. 1903. določa med drugim, da se morajo o vršitvi revizije obvestiti vsi člani načelstva in nadzorstva. S to določbo je hotel zakonodajalec vplivati na odbornike, da bi se revizije polnoštevilno udeležili, dajali tam revizorju vsa potrebna pojasnila, iznesli pred njim morebitne predloge v korist zadrugi, eventuelno tudi kake pritožbe o škodljivih pojavih v poslovanju ter končno, da se dajo o vsem potrebnem od revizorja poučiti. Toda odborniki naših zadrug poznajo očitno ruski izrek: »Bog je visoko, a car daleko« in se tudi po njem ravna. Kvečjemu najde revizor še načelnika razen tajnika, ako ta ni slučajno oboje v eni osebi, v zadrugni pisarni. Dobijo se pa tudi zadruge, kojih vodilni funkcionarji le pošljejo ključke revizorju s prošnjo, da jih po reviziji prinese nazaj. Taka revizija seveda ne more imeti zaželenega uspeha in zahteva od revizorja veliko več truda in časa, kakor pri onih zadrugah, kojih funkcionarji so s pojasnili takoj na razpolago. Prav posebno pa moram tukaj ožigosati neodkritosrčnost, na katero sem tuintam naletel pri navzočih odbornikih. Šele kadar sem en ali drug nedostatek odkril, so ga priznali, toda le v najdenem obsegu, nakar so kljub temu, da sem pozneje našel še razne napake, takoj zopet izjavili, da je drugo vse v redu. Razumljivo je, da revizor ne more imeti več zaupanja v nobeno odbornikovo izjavo, ako ga je enkrat zasačil pri neresnici. Revizor vendar ni noben policijski špicelj, da bi se mu ne priznali odkrito vsi po-

greški, katerim je več ali manj podvržena vsaka zadruga. Je marveč dobrotnik zadruga, ker stremi po izboljšanju njenega poslovanja in analogno s tem za doseg večjih uspehov. Ako je kak odbornik vedoma nepravilno postopal, mora biti tudi toliko moza da to odkrito prizna, da se nedostatek z revizorjevo pomočjo odpravi. Če se je iz nevednosti vrnila napaka, prizadetega tega ni treba biti sram. Vsakemu združnemu delavcu mora biti dobrobit zadruga pri srcu in vsaka odprava nedostatkov je le korak bližje k temu cilju.

Revizijska poročila se ne obravnavajo z isto resnostjo, kakor jo zaslužijo. Večkrat sem moral nedostatke iz revizijskega poročila o zadnji reviziji sam odpraviti pri prihodnji reviziji. Za odpravo najdenih nepravilnosti stavi Zveza vsakokrat gotov rok. Dosedaj na izpolnitvi te zahteve nismo točno vztrajali, ker smo hoteli dati odgovornim činiteljem priliko, da se dodobra upeljejo zopet v združno poslovanje ter odpravijo iz zadruga vse kvarne posledice vojne, v kolikor je to bilo dosedaj sploh mogoče. Tekom petih let so imeli za to časa dovolj. V bodoče bomo vodili natančno evidenco teh rokov ter bomo strogo gledali na to, da bodo zadruga pravočasno poročale o odpravi nedostatkov.

Z a k l j u č e k.

Revizije so edino sredstvo združnih central, s pomočjo katerih zado-bijo popoln vpogled v notranje poslovanje zadrug ter v njih faktično stanje. Le tem potom morejo uspešno vplivati na izboljšanje razmer pri svojih članicah, kar je njih naloga in cilj. Zatorej, cenj. zadrugarji, združni odborniki: postopajte odkrito z zveznimi zunanjimi zastopniki — revizorji, pokažite jim radevolje vse rane na telesu vaših zadrug, da jih po svoji najboljši vednosti in kolikor mogoče brez bolečin odstranijo. Le ako bomo našli pri vas popolno zaupanje in odkritosrčnost, bomo mogli skupno z Zvezinim vodstvom uspešno sodelovati na neoviranem in nadaljnjem razvoju vaših zavodov, oziroma podjetij!

0 mlekarskih zadrugah*.

Predavanje Drag. I. Grnjiča, agronoma in suplenta šole za živinorejo v Kraljevu o priliki ustanovitve Mlekarske zadruga v Čačku.

Dragi poslušalci, veseli me, da ste se zbrali v tako velikem številu v svrhu ustanovitve institucije, za katero vas bo blagosiljavala vaša deca in vaši vnuki.

Zavedajte se nalog in dolžnosti, ki vam jih bo prinesla ta ustanova, od katere ne boste imeli koristi samo vi, temveč tudi vaša deca in daljino vaše potomstvo. In dasiravno je večini od vas znan cilj radi katerega ste se tukaj zbrali, sem vendarle prepričan, da se nahajajo med vami tudi taki, kojim vprašanje mlekarskih zadrug ni dovolj jasno. Iz tega nagona ter da vzbudim pri vas vseh pravo naziranje o taki ustanovi in nezlomljivo vero v njo osobito pri kolebajočih duhovih, vas prosim, da mi posvetite nekoliko pozornosti. Kajti kolikor imate svojih prijateljev, in to so oni, ki so sedaj tukaj z vami navzoči, toliko najmanj imate tudi sovražnikov, ki bodo stremeli za onemogočenjem ustanovitve take vrste zadruga, in to iz razloga, ker bo ta zadruga kratila koristi marsikaterega posameznika. Zatorej mi dovolite, da vam obrazložim koristi, važnost in potrebo take ustanovitve.

Takoj spočetka vas prosim, da si prečitate predložene statistične podatke od malodane vseh držav sveta. Iz teh podatkov razvidite, da je govedoreja napredovala v večini slučajev zelo naglo. Tako se je Nemčija povzpela od 4.000.000 v l. 1816 na več nego 20.000.000 glav v l. 1913. Kakor torej vidite, so vse države kolosalno napre-

* Priobčujemo to predavanje iz nekega posebnega namena. Gospodarske prilike v naši ožji domovini so se že namreč v toliko predručile, da so začele zopet poslovati skoraj vse že obstoječe mlekarne in da se čuti tu in tam zanimanje za ustanovitev novih mlekarskih zadrug. Prosim vse prijatelje zadrugarje, da si ta članek natančno prečitajo in premislijo, ali bi ne bil v njihovem okolišu ugoden teren za ustanovitev mlekarske zadruga. Zdruga Zveza v Celju bode to leto pričela s sistematično agitacijo v tej smeri. Op. uredništva.

dovale v govedoreji. Najboljšo sliko napredovanja od samega početka pa do dvajsetega stoletja nam nudijo statistični podatki o govedi v Avstraliji. Dočim je štela ta zemlja l. 1792 vsega skupaj 23 glav goved, je naraslo njih število do l. 1916 na preko deset milijonov.

Pa ne samo, da se v vseh državah pokazuje številno napredovanje govedi, temveč se, kar je posebne važnosti, istočasno izboljšuje kvaliteta. Od primitivnega živinčeta z vsega skupaj nekoliko sto litrov mleka letno, se je polagona izboljševala donosnost mleka tako, da se doseže danes od švicarske pasme govede nad 3000, od holandske pa 6000 l, da, pri prečitavanju statistike smo našli, da je jedna krava dala na leto celo 16.000 litrov mleka, kar znese 40, 50 ter tudi 60 litrov dnevno. (? Op. ur.)

Že kratek pogled na te številčne podatke zadostuje, da vidimo napredek in to ogromen napredek govedoreje na celnem svetu. In glavna pogonska sila za ta napredek tiči sigurno le v velikih koristih, ki jih govedoreja nudi. To dejstvo samo daje dovolj dokazov o važnosti, donosnosti in koristi te panoge poljedelstva. Ako ne bi bila donosna, bi se svet gotovo ne zanimal tako za njo!

Razen teh številčnih podatkov si predočimo tudi vse koristi govedoreje.

Govedo daje v primeri z ostalo domači živino največ koristi. Ono je porabno za več ekonomskih funkcij. Daje mleko, meso in se vrh tega še uporablja za vožnjo. Mleko se uporablja različno. Teletom služi kot edina hrana, otrokom kot popolna in izvrstna hrana in istotako tudi mladim in starim ljudem, bodisi zdravim ali bolnim. Iz mleka se izdelujejo razni produkti, kot surovo maslo, sir, mlečni sladkor itd. Meso se danes splošno rabi in je odlične kakovosti. Koža se uporablja v usnjarski obrti in industriji. Rogovi in parklji služijo za izdelovanje gumbov, noževih ročajev in raznih okrasov. Kostmi dajejo izvrstno hrano za perutnino in živino, uporabljajo se pa tudi za izdelavo umetnega gnojila. Iz čreves se izdelujejo drage strune za

gosli, rabi se jih pa tudi za basanje klobas. Goveji gnoj je odlične kakovosti, se dobiva v velikih količinah in predstavlja veliko vrednost. Ako ne bi bilo živinskega gnoja, uspeh v kmetijstvu ne bi bil mogoč.

In končno razen dela, ki nam ga proži govedo v pomoč za kmetijske in druge posle, predstavlja govedo tudi posebne vrste stroj. Čuo zauživa in predela mnoge surovine, zelenjavo, slamo in gotove tovarniške odpadke, ki bi sicer neplodno segnili ali bi ostali popolnoma neizkoriščeni.

V izpopolnjevanju tega živega stroja je človeštvo dospelo zelo daleč; od poznodozorelega, slabo denosnega živinčeta se je došlo do ranozrelih plemen, kojim na čelu stoji pleme »Diram«; od slabih mlekaric, ki so dajale komaj toliko mleka, da se je moglo prerediti z njim lastno tele, se je prišlo do zelo zdatnih mlekaric, od katerih vsaka krava predstavlja majhen potoček.

Toliko o tem. Sedaj pa preidimo k stvari sami, radi katere smo se tukaj zbrali.

Predno prevzamemo kak posel, moramo vedeti, kaj zahteva ta posel od nas, kaj se od njega nadejamo, kako moramo delati, vse to pa iz razloga, da si ustvarimo takoj od vsega početka nek odmerjen pravec.

Ako želite osnovati mlekarsko zadružno, morate pred pristopom k njej vedeti, kaj je mlekarska zadruža, kak cilj in uspeh more imeti, kake koristi morete sami doseči od nje in na kak način more ona najbolje vršiti svojo nalogo. Ne bi želel, da bi bila obsojena na smrt tudi ta tako važna gospodarska ustanova še prej, predno bi počela prav živeti. Seznaniti vas hočem z vsemi njenimi dobrimi stranmi, z njenimi uspehi in koristmi, na vas pa je, da ostanete v započetem delu čim vstrajnejši. Snujte, toda dajte svojim ustanovam tudi življenja in impulza! Ne ustrašite se pred največjimi težočami, kajti vsak početek je težaven in tako tudi ta. Ne bodimo v mnohich stvarih kakor železna peč, temveč podajmo se pogumno, složno in vztrajno na delo.

Današnji dan, dan ustanovitve te zadruže naj ostane zabeležen z zlatimi črkami v zgodovini živinorejskega, kmetijskega, gospodarskega in zadružnega razvoja ne samo v Čačku, temveč v njegovi najširši okolici. Ta dan bo to tudi dočakal, ako bodele značaj prevzetega posla pravilno pojmovali in ako se ga bodele lotili s primerno pozornostjo, zadostnim znanjem in predanostjo.

Toda ako hočemo doseči, da postane današnji dan posebne važnosti, mislim, da ne zadostuje, ako ustvarimo samo navadno mlekarstvo in mlekarsko zadružno, temveč da ta mlekarska zadruža obsega vse ono, kar pospešuje obči razvoj poljedelstva in kmetijskega znanja ter osobito razvoj živinoreje. Po mojem skromnem mišljenju bi danes morali ustanoviti živinorejsko - mlekarsko - kontrolno zadružno s sirarsko šolo.

Naloga te ustanove bi bila:

1. da kot mlekarska zadruža nakupuje mleko od pojedinca, ga predeluje in vnočuje na najboljši način;

2. da predeluje mleko na času primeren način in dela s tem reklamo za sebe ter povzdigne ceno vsem proizvođačom v zadružni mlekarici;

3. da deluje na povzdigu živinoreje;

4. da nabavlja prvovrstne bike, žrebce, merjasec itd. ter jih prodaje po primernih cenah svojim članom;

5. da daje praktična in teoretična navodila svakemu zadružniku, šireč njegovo znanje in mu bistri razum;

6. da obdrži vsako leto po dva praktična in teoretična tečaja, na katera povabi vaško mladino, da si pridobivajo v zadružni šoli in mlekarici primeren znanja v pogledu živinoreje in mlekarstva;

7. da prireja vsako leto razstavo plemenske živine in krav mlekaric z ozirom na njihove gospodarske funkcije — mlečnost;

8. da daje podpore za najprimerneje zidane hleve ter da vobče deluje na zboljšanju živinskih bivališč;

9. da navaja kmetovalce k gojenju močne hrane ter daje navodila o pravilni uporabi in izkoriščanju iste;

10. da poučuje kmetovalce o najboljem načinu hranjenja glede posamezne vrste hrane in o tem v kaki množini se mora pokladati živini;

11. da vrši strogo klasifikacijo plemenske živine;

12. da uvede rodoslovno-zootehnično knjigo, v katero vpisuje vso najboljšo živino. Na ta način pospešuje zboljševanje živine in s tem pripomore lastnikom do boljše cene,

13. da uradnik strokovnjak mlekarsko-živinske-kontrolne zadruže obišče večkrat na mesec svoje zadružnike ter jih poučuje o vseh vprašanjih živinoreje, kakor tudi o onih, ki so v zvezi z živinorejo;

14. da daje za najbolje zgrajena gnojišča in najbolje spravljen gnoj nagrade;

15. da vrši najmanje dvakrat na mesec kontrolo mleka pri vsakem članu posebej ter tudi kontrolo hrane. Kajti najproduktivnejši je oni stroj, ki daje z najmanjšimi stroški največ dobička. Kaj je vredna krava, ki daje le 10 litrov mleka na dan, ker stane klaja lastnika krave več, kakor pa more dobiti za mleko! Najbolja bo tedaj ona krava, katera bo dala pri najmanjši hrani največ in najcenejšega mleka.

Kakor iz vsega tega vidimo, bo imela ta ustanova ne le zelo važno, temveč tudi zelo težavno nalogo. Za njeno izvedbo bi bila zadruža sama kot taka preslaba. Mnenja pa sem, da bi zato morala priskočiti na pomoč v prvi vrsti država, potem Savez srbskih zemljoradničkih zadruža, za tem pa okrug odnosno oblast, srez in občine. Apelujemo na njihovo pomoč, ker bo ta ustanova ne samo v korist zadružni sami, temveč tudi njene okolice, oblasti in države.

Razen navedenih nalog, kojih koristi se razvidijo iz njihovih uspehov, je potrebno, da se pogovorimo še o koristih čistega zadružništva, kako bi si naj bil vsak zadružnik svest vseh koristi in dobičkov od te ustanove, da bi se v isto vpisal, se za isto žrtvoval in delal.

V koliko more koristiti zadružna prodaja mleka, bodele videli iz sledečega:

a) s skupno predelavo mleka v jedni in isti zgradbi — mlekarji bode mo dobili sledeče proizvode: surovo maslo, smetano in več vrst sirov boljše kvalitete. In to tem lažje, ker bo mlekarja kot močnejša od pojedinca v stanu nabaviti si vse kompletne in drage stroje, sprave in posodo, kar je v današnjih razmerah nemogoče tudi najbogatejšemu kmetovalcu. Mlekarja bo imela tudi strokovnjaka za predelavo mleka ter bodo vsi proizvodi boljše kvalitete. S tem se bo dosegla zopet boljša cena, ker bo to delo vršil človek, ki je mojster v svojem poklicu.

b) V skupni mlekarji, kjer se mleko predelava samo na enem mestu, se prihrani tudi veliko na času. Ker ako vzamemo, da jedna vas daje do 5000 l mleka mlekarji, moramo priznati, da bode to mleko bolje predelano v mnogo krajšem času in z manjšimi delavnimi močmi, kakor bi to bilo v slučaju, da bi vsak posameznik predelaval mleko doma. Recimo, da dá 100 hiš po 50 l mleka, potem se za predelavo te količine uporablja v vsaki hiši po jeden ali dva delavca. Tukaj je očitna prihranitev časa in delavne moči, neglede na minimalno količino mleka, koje racionalna uporaba se brez zadrugne mlekarne niti zamisliti ne da.

c) S podrobno prodajo mlečnih proizvodov ter mleka samega se doseže manjše dohodke nego-li s skupno prodajo. Da se to razume, mi bodi dovoljeno opozoriti na to, koliko je pri tem potrebno že oseb, da se mleko iz jedne vasi prenese do najbližjega mesta, dočim bode mlekarja zadrugnim potom preskrbela to z mnogo manjšimi stroški potom skupnega transporta.

č) Proizvodi zadrugne mlekarne bodo dosegli večje cene od onih pojedinca tudi za to, ker bodo proizvodi mlekarne bolji, to je boljše, dovršenejši, čistejši in z boljšimi sredstvi izdelani. Pojedinca je več ali manj nemogoče, da izdeluje več proizvodov in tudi to, kar izdelava ni dovršeno, vsled česar ni čudno, ako mora seljak večkrat prodati sir globoko pod ceno.

d) Mlekarska zadruga bo v stanu pošiljati svoje proizvode na tisti trg, od katerega si bo obetala najvišje cene.

Kot močna ustanova bo mogla vršiti prodajo na veliko, direktno veletrgovcem ali samim konzumentom, izognivši se vsem prekupčevalcem. Pomislite samo, skozi koliko poblepnih rok gre do pojedinca kmečki proizvodi: sir, jajca itd. in vsaki od teh posredovalcev išče izvesten dobiček. Tukaj bo pa šel ves ta dobiček na jedno mesto, t. j. v zadrugo in potom nje k članom.

e) Nadaljne koristi te zadrug bo videl vsak njen član še v sledečem:

1. Zadruga bo kot močna činjenica mogla nabavljati za svoje zadrugniške mlečne plemenske krave direktno od lastnikov, kar bo ugodno uplivalo na ceno.

2. Zadruga bode imela potrebno število plemenskih bikov, na kateri način bodo tudi člani došli do cenenih in dobrih bikov, kar li sicer mnogim bilo nemogoče.

3. Razen prodaje mleka more ud istočasno prodajati zadrugi tudi jajca in pri obširnejšem gospodarstvu tudi perutnino in pitano živino. Zadruga bo skrbela, da bo prišlo to blago konzumentom direktno v roke in bo vsled tega kmet lahko dosegel za prodano blago višjo ceno.

Zadostuje ako vzamemo za primer Dansko in pogledamo, kaj je ta država potom mlekarskih zadrug dosegla in videli bode vse koristi teh zadrug. Iz nekdanje majhne in siromašne države je postala Danska danes močna in bogata. Pri svojih mlekarjah ima Danska tudi zadrugna dvorišča za hrano svinj z mlečnimi odpadki in ima tudi ljudi za nakupovanje jajc in perutnine. Poedine zadrug pošiljajo svoje proizvode svoji zadrugni zvezli, ki jih potem izvažajo v inozemstvo, največ na Angleško in Nemčijo. Danske zadrug imajo danes celo svoje ladje, ki plovejo med Angleško in Dansko in vršijo promet. Poslovanje in organizacija danskih zadrug se je spopolnila že tako daleč, da je danski zadrugar naravnost zavidanja vreden. Surovo maslo se na Danskem izdelava, odpošlje, prenese v London in prodaja tekom 48 ur.

Danska služi vsem narodom za vzgled, zato je potrebno, da tudi mi ne zaostanemo za ostalimi.

Končno mi dovolite, da vam spregovorim še nekoliko besed o načinu izboljšanja živine, katero se bo doseglo potom take ustanove.

Vsak zadrugar, ki bo pristopil k mlekarski zadrugi, bo si vzel za cilj, da bo imel v svojem hlevu čim boljše krave, da bi s prodajanjem mleka zadrugi dosegel temvečje denarne koristi. V tem stremljenju za čimboljšimi mlekaricami se bo vsak izmed vas interesiral za mlečno plemo. Nočem reči, da takih plemen nimate. Toda ne more mi nikdo oporekati tega, kar so konstatirali tudi mnogi kmetijski učenjaki in to je, da je lastnost mlečnosti lastnost pojedinke krave, torej ne pasme.

Kmetovalec poseduje v glavnem tri žive stroje: zemljo, rastline in živino. Zemlja sprejema surovine v obliki gnoja. Predaja jih rastlinam, a mi pokladamo rastline živini. Od teh treh strojev je za kmetovalca najvažnejša živina, osobito goveda.

Gre tukaj za molzne krave. Nje smatramo za žive stroje, kakor jih smatra celi svet. Kajti oni predelajo pokladano seno, slamo in drugo hrano in jo oddajajo v obliki mleka. Ta stroj se zmiraj bolj spopolnjuje in zakaj tudi ne. Ni kmalu stroja, na katerega bi se polagalo toliko važnosti. Izpopolnjevanje tega stroja je kronano z uspehom; doseglo je lepe rezultate in zaključke.

Pri kravi, kakor tudi pri stroju razlikujemo na eni strani izdatke in sicer: količino hrane, ki obstoji iz hrane za samovzdrževanje in hrane za produkcijo in drugo, potem izdatke za vzdrževanje, nego in oskrbovanja hrane v svrhu boljšega izkoriščanja. Na drugi strani pa imamo dohodke: prodajo dobljenih proizvodov mleka in gnoja živinčeta samega, ker je vsaka krava že po svoji naravi obsojena, da konča v klavnici. In v kolikor so izdatki višji, toliko morajo biti prejemi manjši. Ali z drugimi besedami: ona krava bo imela večjo vrednost, ki daje pri istih izdatkih večjo količino proizvodov, ali če so proizvodi znatno večji. Torej živi stroj-krava je toliko bolja in večje vrednosti, kolikor more bolje in v večji meri izkoristiti hrano.

Prvi in glavni pogoj, da jedna krava daje dovolj mleka, je udoben hlev, zatoraj pravi narodna prislovica: »Najprej štalico, potem šele kravico«, potem pa pride hrana. Z dobro nego, racionalnim hranjenjem, z izbero najboljše krave izmed najboljših za plemo si bomo stalno izboljševali živino. Enkrat zadobljene lastnosti boljše in popolnejše predelave zaužite hrane v mleko se prenesejo potem na potomstvo.

Da pridemo prej do cilja, bo treba preskrbeti biko iz tujine od priznanih dobrih mlekaric, da se na ta način popravi domače plemo. Pa tudi med našimi domačimi pasmami se najdejo velikokrat dobre mlekarice, a se jih od mnogih strani podcenjuje. Pogoj za to pa je, da se povzdigne podmladek, da se izboljša hlev, nega živine in da se ji poklada boljše hrana. Kajti mleko ne priteče skoz pasmo, temveč skoz gobec. Nudimo naši kravici ugodnejši hlev, obrnimo večjo pozornost na njeno nego, dajmo ji boljše hrano in dosegli bomo boljše rezultate. Te rezultate lahko pospešimo, ako vzamemo bika od mlečnih pasem za oplojanje. Osebito naglašam, da bi trebalo početi z domačim plemenom, ker se je to tukaj rodilo in ima največ odporne sile.

Rezultati glede povzdige naše živinoreje so odvisni torej razen gornjih vzrokov tudi od izbire živine za plemo, ker kakršni so reditelji takšen je podmladek. Da bi se to poslednje z uspehom izvedlo, je potrebno, da se vaša mlada zadruga bavi s kontrolo mleka in hrane ter z vodstvom rodoslovne knjige glede izbranih krav.

Mlekarsko - živinorejska kontrola obstoji v tem, da se na podlagi kontrole mlečnih krav dožene, katera krava je dala največ mleka pri najmanjših stroških. Mlekarska kontrola ima torej za cilj spoznavanje najboljših mlekaric, kakor tudi onih krav, ki dajejo mleko z največjim procentom masti ter uporabo istih za plemo. Mlekarska kontrola je najuspešnejše sredstvo, da se z nje pomočjo in z izbiro krav dosežejo konkretni rezultati glede povečanja ekonomskih funkcij krav-mlekaric.

Kontrolni posel se poveri mlajšemu, gibčnejšemu uradniku mlekarne, ki gre v vsako hišo dvakrat mesečno n. pr. prvega in petnajstega ter kontrolira, koliko je gospodar namožel mleka, preskuša mleko na vsebino masti ter se prepriča, koliko hrane se je uporabilo za to mleko.

Danci so bili prvi, ki so uvideli koristi tega dela ter so bili tudi prvi ustanovniki kontrolnih zadrug. Ta združenja so pokazala zelo naglo svoje slajne uspehe. Tako se je pokazalo posebno plodonosno delovanje kontrolne zadruge v Gram Osterlinde, kjer se je tekom petletnega delovanja pokazala pri celokupnem številu krav večja proizvodnja in to pri vsaki kravi povprečno za devetsto litrov mleka in za 38 kg surovega masla letno. Še večji uspeh je mogla izkazati švedska zadruga v Wallakra. Iz njenih statističnih podatkov je razvidno, da se je že po sedemletnem delovanju doseglo od prvotnih letnih 3.320 litrov mleka na kravo 5.141 litrov in od 111 kg surovega masla prvotno 181 kg po sedemletnem delovanju.

Te mlekarske kontrole se razen preizkušnje količine mleka, odstotka masti nanašajo tudi še na konstatacijo glede količine uporabljene hrane za proizvodnjo dobljenega mleka. Donosnost krave in njena možnost popolnega proizvodnje je odvisna v prvi vrsti od hrane, potem pa od starosti in od drugih čimbenic.

S kontrolo bomo torej spremljali tok razvoja in funkcioniranja tega živega stroja, krave in bomo v kratkem času prišli do poedinih ocen in rezultatov.

Reasumirajmo torej:

S to zadrugo dobimo tudi kontrolo, ki bo pokazala svoje koristi v sledenjem:

a) mlečnost krave se bode večala od leta do leta. Krava bo zadobila večjo vrednost tudi glede cene, a še večjo njen podmladek.

b) S kontrolo bomo najlažje dosegli pravilno mero hranjenja, mogli bomo pa tudi ugotoviti rentabilnost porabljene hrane.

Odmev rezultatov danskih kontrolnih zadrug se je razširil po celem

svetu. Enake zadruge so se jele snovati na Švedskem, Norveškem, Finskem, Nizozemskem, v Nemčiji, Švici, Franciji, Sloveniji(?) in sedaj želim, da se prenesejo tudi v Srbijo.

Razen vsega tega pa moramo vedeti še to, da ima krava svojo periodo, ko dobiva zmiraj več mleka, potem pa periodo, da se množina mleka zmiraj zmanjšuje. Pravilno razlikujemo pri kravi tri periode:

Prva perioda rasti ali formiranja živega stroja; druga perioda je perioda malega zastoja na vrhuncu svoje produktivnosti; tretja je perioda poje-manja, ko postaja vrednost krave polagoma zmiraj manjša. Za to se krave tudi v početku te periode skušajo prodati. Le ako se je krava pokazala kot izvanredna mlekarica, potem se jo obdrži daljšo vrsto let. Običajno se računa, da so krave donosne do svojega šestega ali sedmega leta. Tedaj tudi dosežejo vrhunec svoje rentabilnosti. Je pa veliko slučajev, da se obdržijo krave mnogo dalje. To se je pokazalo osebito pri kravi vzhodne friške pasme takozvane alfa 9.966 rojene l. 1903. Statistika glede te krave izkazuje sledeče številke:

leto	mleko	surovo maslo	mast v $\frac{0}{100}$
1908	7.363	238.332	3.23
1909	8.220	258.088	3.03
1910	7.161	220.506	3.17
1911	8.559	286.156	3.46
1912	10.456	321.961	3.08
1913	10.082,5	309.981	3.07

Na koncu želim, da bi vam to predavanje prineslo koristi ter vam kličem: bodi vam srečen in plodonosen začetek dela!

Zadugarstvo v Nemčiji

dne 1. januarja 1924.

Pod tem naslovom priobčuje Otto Ibscher—Charlottenburg v glasilu avstrijskega združništva »Die Genossenschaft« (Dunaj) pregled združništva v Nemčiji pred in po vojni s posebnim ozirom na položaj 1. januarja 1924 ter podaje v istem svoje misli sledeče:

Tudi nemško združništvo je vsled gospodarskega položaja v Nemčiji zelo trpelo, posebno leta 1923., ki je bilo izmed vseh povojnih let najbolj kri-

tično, v katerem je bilo največ nevarnosti za propadanje gospodarstva; to leto je poseglo zelo razkrojevalno v razvoj zadružništva. Nemčija je obubožala. Povsod se pravi: S početka začet! Isto mora storiti tudi zadružništvo; ono si mora pridobiti jasnosti ter mora deloma narediti tudi ponekod debelo črto pod svoje dosedanje delovanje. Financijelno gospodarstvo »z ničlami« je, kakor upamo, nehalo. Tudi računanje bode postalo enostavnejše; ne bode treba več neskončnih števil za izražanje svot; dosedaj povečani aparat uradništva se bo zopet lahko zmanjšal. Če bo bodoča z leta bilanca prikazala tudi velike zadruge v zmanjšani obliki — boljše je, da ista pokaže to, kar v resnici je, — kakor pa da bi ne mogli iz bilanc in njenih ogromnih števil dobiti v obče prave slike o vrednosti, kakor se je to dogajalo zadnja leta.

Gibanje nemškega zadružništva prehaja čimbolj v predvojne čase. Prenakopičeno ustanavljanje zadrug pomeni. V tem oziru bo treba dolgotrajnega čiščenja zrnja od plevela. Veliko število razdruženih zadrug v zadnjih letih je to čiščenje le pospešilo. Dočim se je v letih pred vojno ustanovilo komaj do 2000 novih zadrug letno, poskočilo je to število v zadnjih letih vojne, posebno pa v prvih letih po vojni na 6000 letno. Pravi zadrugarji, ki so to razmnoževanje opazovali, so smatrali ta pojav nezdravim! Razdruževanje takih zadrug, ki od leta 1919 vedno narašča, dokazuje to trditev najjasneje. Sledeči podatki bodo najbolj pokazali, kako se v tem oziru izboljšuje položaj:

Leta	je bilo novo- ustanovljenih	razdruženih	torej se je pomnožilo stanje za zadrug
1913	1837	468	1369
1919	5323	711	4612
1920	5000	994	4006
1921	4887	1576	3311
1922	4034	1629	2405
1923	2697	1618	1079

Čeravno se število razdruženih še vedno ni zmanjšalo, vendar izkazujejo razdružitve v letu 1923. že znaten padec napram letu 1922. Očividno na-

zadovanje konkurzov v drugih gospodarskih podjetjih se je uveljavilo tudi v zadružništvu. Število konkurzov je znašalo v zadružništvu pred vojno do 80 letno. Vsled upeljave nadzorovanja zadrug tekom vojne dobe se je to število zmanjšalo na le posamezne slučaje. Leta 1921. so se slučaji pomnožili zopet na 79, dočim so padli l. 1922. na 34 in leta 1923. celo na 6 slučajev. Pri razdružitvah in konkurzi se mora upoštevati dejstvo, da so se tekom časa zvišali sodnijski in drugi stroški tako, da so mnoge zadruge enostavno svoje obrate ustavile, čeravno bi bile zrele za likvidacijo, ker niso zmogle

Panoga zadružništva:	štev. zadrug 1. jan. 1923	leta 1923. se je ustanovilo	razdružilo	stanje 1. jan. 1924
kreditne zadruge po mestih				
in po deželi	20.931	451	379	21.003
rokodelske zadruge	3.493	211	181	3.523
obrtne proouktivne in pri- dobitne zadruge	588	9	21	576
delavske produktivne za- druge	296	15	52	259
nakupne in prodajne za- druge trgovcev	1.424	201	101	1.524
konzumne zadruge	2.475	209	107	2.577
stavnne zadruge	3.265	260	148	3.377
kmetijske zadruge	16.580	1.128	436	17.222

Če priračunamo k temu še precejšnje število »drugih« zadrug, ki ne spadajo pod zgoraj navedene panoge, dobimo skupno število zadrug v Nemčiji s stanjem 1. januarja 1924 po 51.251. K temu bi še bilo prišteti 151 zadružnih zvez. V tej številki so zapopadene 4 novoustanovljene in 5 razdruženih zvez.

Kriza v denarnem gospodarstvu je razvidna najbolj iz tega, da kreditne

kritja teh stroškov. Po drugod so se zadružniki iz istega razloga, ne oziraje se na postavne določbe, kratkotalno razšli. Vsled tega tudi statistika ni mogla dobiti iz dotičnih objav nobenih sigurnih podatkov. Glede konkurzov se bere mnogokrat v nemškem uradnem listu, da so se morala konkurzna postopanja v raznih slučajih ukiniti, ker se je izkazalo, da konkurzne mase niso zmogle visokih stroškov tega postopanja.

V glavnih panogah nemškega zadružništva podajemo letni pregled sledeče:

zadovanja v ustanovitvah. Prvič se to pojavlja v dejstvu, da so bile zadruge oziroma njih vodje napram teku časa prešibki, da bi bili zadržali zgubo tvarine, ali so pa zamudili ugoden čas. V tem slučaju je obvarovala razdruženje zadružnike pred večjo škodo. Mnogokrat je pa šel ta slučaj roko v roki z drugim načinom. Ta način je dovedel upravo zadruge iz sebičnih namenov in ne da bi se bila nahajala zadruge v brezupnem položaju, do tega, da je uprava enostavno prodala zadruge kakemu bančnemu podjetju. Uprava je skrbela za svojo osebno varnost, zadružniki so pa postali brezpravi — bile so to fuzije. Tretji način, ki se je ravno zadnja leta močno pojavljal, je ta, da se naj takorekoč preozko začrtani delokrog zadruge nadomesti s širjim, da se toraj naj prelevi zadruge v delniško družbo, ki ima prednost, da si lahko zasigura večji dotok obratnega kapitala — to je tako-

zvana ekspanzija. Če je drugi način vključ vsem obljubam oropal zadružnike svojega lastnega zavoda, se tudi »uspehi« tretjega načina nahajajo tam, kjer se je to pričakovalo, namreč vključ povečanemu dotoku obratnega kapitala na ničli! Ustanovitev delniških družb se more odobravati le tam, kjer se je izkazala potreba, da se večjim zahtevam ugotovi, toda pod pogojem, da se zadružnega posla vključ temu ne opusti. Na ta način se je onemogočilo fuzije.

Tudi v podeželskem kreditnem zadružništvu so se dogajale spojitve in mnoge razdružitve posojilnic, ob enem pa je nazadovale tudi ustanavljanje novih takih zadrug. Med podeželskim zadrugarstvom se je pojavila cela vrsta bančnih podjetij, ki so preračunjena na to, da izvlečejo iz poljedelstva denar, katerega dajejo zopet na razpolago zadrugam. Taki kreditni zavodi so združeni v podeželskih osrednjih zavodih, ali pa so vsaj žnjimi v ožjih stikih. Tudi v tem oziru se je pokazalo večje nasprotstvo med zadružnimi organizacijami takozvanega »Reichslandbund-a« in velikimi kmetijskimi zadružnimi zvezami. Medtem se je vzdrževala tudi struja za ustanovitev uradniških bank. Neopravičeno ustanavljanje teh posebnih zavodov je doseglo leta 1923. višino 27 (leta 1922. — 30), toda tudi množče se razdružitve kažejo nedostatno življensko moč teh razrednih zadrug. Tudi pokret za ustanavljanje takozvanih »Hansabank« se je razvijal, vendar se je ustroj istih v marsičem izneveril zadružni obliki. — Nekak nov pojav kreditnih zadrug so takozvane »Buch - Treuhand - Genossenschaften« ali tudi »Bank - Treuhand - Genossenschaften«, ki so nastale ponajveč v Srednji Nemčiji (na Saškem, v Braunschweigu in v Hanovru). Ta pokret, ki si je nadel ime »Mittelstandsbewegung« (pokret za ustanovitev bank srednjih slojev) ter se bavi sedaj — ali se je vsaj hotel baviti — snovanjem svojih zvez, hoče nekako s cenanim denarjem in žirocentralami zabiti ost v obstoječ kreditno zadrugarstvo. Tudi sta se ustanovili takozv. »Roggenkreditgenossenschaft«

(zadruga za kreditiranje kupčije z ržjo) v Berlinu za podeželske posestnike in »Getreidekreditgenossenschaft« (kakor zgornja) za Vzhodno in Zapadno Prusko; slednja se nahaja že zopet v likvidaciji. V Hamburgu se je ustanovila početkom leta »Vereinigung Norddeutscher Frankenschuldner, e. G. m. b. H.«, ki zastopa enako kakor že dalje časa obstoječa zadruga v Lörrach-u (Gornje Badensko) interese nemških dolžnikov frankov pri trgovskih podjetjih napram istim interesom švicarskih upnikov v Baslu.

V pokretu rokodelskega zadružništva je zaznamovati leta 1923. napredek. Akoravno število ustanovitev v letu 1923. ne dosega števila v letu 1922., se pa kaže pri tej panogi zopet trdnjša podlaga, kajti nazadovanje v letu 1923. se je pri istih zmanjšalo za 70, kar je vsekakor dobro znamenje, tako da stoji nazadovanju napram letu 1922. še vedno čisto napredovanje za 30 rokodelskih zadrug v letu 1923. nasproti. Poprejšnji mir se morda vrača in če bo možnost nabav tako kakor sedaj trajala naprej, je upati, da se bo stalež organizacij raznih zadrug rokodelcev stalno pomnoževal. Rokodelci pa bodo potem, ko jih bo nemalo število zgubilo svojo samostojnost, postali znova mojstri in s tem se bo vrnil smisel zadružništva po izreku »vsi za enega, eden za vse«, kar jim bo pomagalo do obstoja in zmožnosti konkurence. Vodilno vlogo med rokodelskim zadružništvom igra še vedno

pekarstvo; četudi se je moralo v letu 1922. zaznamovati večje število razdružitev teh zadrug, vendar prekašajo ustanovitve še vedno število razdružitev. Za to stroko pride na vrsto lesna obrt (mizarstvo), potem kovinska obrt (ključavničarstvo, kovaštvo, kleparstvo in sorodno), za njo slikarstvo in pleskarstvo ter tudi zidarstvo; vse te stroke so svoj stalež precej pomnožile. Pa tudi zlatarji in pokrivači, mlinarji in ponekod tudi mesarji so v svojem zadružništvu napredovali, posamezno tudi krznarji, tkalci, sedlarji, tapetniki in tudi krojači; slednji so se v dveh slučajih združili v takozvane »Faserstoffverwertungsgenossenschaften« (zadruga za vnovčevanje in predelavo vlakna). Knjigovezništvo se je po prvotnem zaletu zopet ustavilo. V mnogih slučajih so preprečevali ogromni registracijski stroški pri sodiščih take ustanovitve. Ta nedostatek je sedaj z ministrsko naredbo pravosodnega ministra precej odpravljen. Tudi v vedno se ponavljajočem bivšem padanju denarne vrednosti je za ta pojav iskati vzrokov, ker se ni dalo najti prave podlage za osnivanje pravilne finančijelne podlage pri teh malih zadrugah. Med razdružitvami so bili na prvem mestu v letu 1923. zadruga pekarjev ter vrtnarjev, potem krojačev, čevljarjev, vrvarjev in tu in tam tudi drugih strok. Naslednja tabela podaja pregled o gibanju v treh časovnih predelih:

Obstojale so zadruga: dne	1./1. 1923	1./7. 1923	1./1. 1924
pekarjev	864	874	890
krojačev	438	431	425
čevljarjev	288	282	278
kovinske obrti (ključavničarji, kovači, kleparji)	240	250	255
sedlarjev in tapetnikov	166	177	176
mesarjev	169	169	162
mizarjev (lesne obrti)	183	197	201
slikarjev in pleskarjev	161	163	166
zidarjev	107	109	112
pletarjev	64	64	64
vrtnarjev	45	40	32
lončarjev	40	40	39

Zadnje leto pred vojno je štele obrtno zadružništvo v Nemčiji skupno 788 zadrug, dočim šteje isto dne 1. jan. 1924 že 3523!

Vedno še se mora rokodelstvo v svojih zadružnih organizacijah boriti proti raznim kartelom in sindikatom industrije in veletrgovine, ki vključ

zadružnemu udruženju traja naprej. Medtem se je na podlagi zakona o kartelih ustvarilo kartelsko sodišče, pri katerem bodo blagovne zadruge v slučaju bojkota našle svojo zaščito.

V mali industriji (tovarnarji in veletrgovci) obstoja sedaj 63 nakupnih in prodajnih zadrug, ki se raztezajo po najrazličnejših strokah. Poleg industrije za igrače je zastopana v teh zadrugah industrija kartonaže, špirita, kemična, usnjarska, lončarska, industrija življenskih potrebščin, industrija lepenke, tkanin, lesna in železna industrija. Nadalje tobačna, industrija mila, pletenin in galanterije, veletrgovina papirja in pisalnih potrebščin, veletrgovina s kurivom in stavbenim materialom itd. Vsa ta velepodjetja na stojajo na izkoriščanju ugodnosti, ki jih zadružništvo, vključno temu pa se upirajo proti zadružnim organizacijam konzumentov ter jim nočejo oddajati svojih izdelkov.

Obrtno delavsko-produktivno zadružništvo (produktivne zadruge mojstrov), ki je svoj čas cvetelo, vedno bolj propada. Vedno bolj ga izpodriva mala industrija in malo tovarništvo. Mnogo teh zadrug se je postavilo na stališče, da ne sprejema več daljnjih članov, s čim so itak izgubile zadružno obiležje.

Tudi delavsko-produktivno zadružništvo, po večini stavbeno, popušča že par let. V letih 1919/20 se je isto kot konkurenca proti samostojni stavbeni obrti nekoliko prebujno razvilo; konečno se je pa izkazalo, da ni bilo vse tako, kakor se je pričakovalo. Mirovanje na stavbinskem polju, pravica do dela in nevarnosti stavk, vse to se ne strinja z zadružništvom. Vsled tega se je v zadnjem času to zadružništvo prelevilo večidel v obliko »d. z. o. z.« in je smatrati večji del razdružitve ravno kot preoblikovanje v take družbe. To preoblikovanje je v teku; v kolikor se nanaša isto na proste organizacije (Verband sozialer Baubetriebe) na takozvane »soziale Bauhütten« je isto skoraj že dovršeno; v kolikor pridejo krščanske organizacije v poštev (Reichsverband deutscher Bauproduktivgenossenschaften) se je razvoj zadružništva zaustavil.

Pri konzumnem zadružništvu se pa da v letu 1923. zaznamovati skoraj podvojen prirastek napram letu 1922. Notranja utrditev te zadružne oblike se vedno bolj razvija, akoravno je spojitev takih konzumnih organizacij v letošnjem letu nekoliko popustila. Najbolj se je razvilo gospodarsko zadružništvo različnih panog uradništva, katero se je l. 1923. na spomlad združilo v »Reichsverband deutscher Beamtenwirtschaftsunternehmungen« (Berlin) in ki kot pokret konzumnega zadružništva zasleduje zopet tri smeri: »Zentralverband deutscher Konsumvereine« v Hamburgu, »Reichsverband deutscher Konsumvereine« v Düsseldorfu in že imenovani »Reichsverband deutscher Beamtenkonsumvereine«. Nekaj časa sem se opaža pristopanje celih občin k takim konzumnim zadrugam. Povrnitve v takih konzumnih zadrugah se v letu 1923. vobče niso izvrševale, ker njih vrednost ni bila v nobenem razmerju s stroški preračunavanja in izplačila. Odkar se je naša valuta zopet utrdila, se peča zadružništvo zopet z mislijo, da upelje znova te povrnitve. Kot škodljivi zajedalci v splošnem pokretu se pa pojavljajo takozvani »Werkskonsumvereine«, ki so s tekom leta tudi že ustanovili svojo centralo. Razjedajoči komunistični pokret je popustil na korist razvoja konzumnega zadružništva. Kaj izredne življenjske sile ne bo pripisovati tudi nekaterim novejšim ustanovitvam kakor n. pr. ustanovljeni »Konzumni zadrugi zdravnikov v Heidelbergu«, ter slični zadrugi »Konsumverein für Rentner in Frankfurt a. M.«. Tudi katoliško duhovništvo Württemberske v Ulmu se je združilo v taki konzumni zadrugi.

Kar se tiče stalnega napredovanja stavbenega zadružništva v Nemčiji, je za isto pač težko najti pravega povoda. Ako je tudi ustanavljanje napram prvim povojnim letom popustilo, vendar vsakoletni prirastek takih zadrug ni v nobenem razmerju s potrebo istih kot činiteljem za odstranitev stanovanjske bede. Stavbena podjetnost se še ni prav nič opomogla in če bi se ista tudi začela živahneje gibati, bi dosedaj obstoječe stavbene zadruge (preko 3000) v Nemčiji sigurno zado-

stovale, da posežejo s svojo pomočjo v pokret. Mnogo let sem se pa ustanavlja vsakoletno na stotine takih stavbenih zadrug, ki so potem obsojene, da delovanje zopet takoj ustavijo, ako se poleg glavnega smotra ne bavijo tudi s čim drugim. Opetovano se je svarilo pred izpolnitvijo želj raznih uradniških panog, za katere se je za vsako kategorijo posebej ustanovila stavbena zadruga. Da je bilo svarilo na mestu, kaže dovolj jasno zopetno razdruževanje takih zadrug. Takozvana »samopomoč« pri postavljanju stanovanjskih objektov, s katero se je početkom leta delalo poskuse, je zopet skoraj popolnoma popustila. Bilo je jasno, da tu ni prostora za amaterje. V tem se morejo udeleževati koristno le strokovnjaki, ker »o čevljih sodi le naj kopitar«. Istotako bodo v novih gornjeleških obmejnih pokrajinah na novo nastale takozvane »Flüchtlingsbaugenossenschaften« (begunske stavbene zadruge) imele težko kake pozitivne uspehe, akoravno so bile ustanovljene z najboljšim namenom.

Skupina trgovskih nakupnih zadrug se je v pretečenem letu prav dobro razvila. Po večini se gre tu za nakupne zadruge kolonijalnega blaga, katere podpira močna organizacija »Edeka« in katerih je približno šest sto včlanjenih »Edeka« - zvez v Berlinu. Razun teh se je ustanovilo razne drogerijske, mlekarske, sadjarske in vrtarske zadruge, zadruge za vnovčevanje sočivja, za dobavo in razdeljevanje premoga, izdelovanje papirja, zadruge za izdelovanje in razpečevanje dvokoles, kakor tudi ribarske, jajčarske, železarske zadruge, zadruge za nabavo in prodajo krompirja in tudi zadruge trgovcev z muzikalijami. Tobačni in mlekarški trgovci imajo svoje zadruge. Tudi se je v zadnjem času ustanovilo precej gostilničarskih zadrug, dočim je precejšnje število istih poprej padlo kot žrtve velikih likerskih koncernov. Razdružitve je bilo pri zadrugah trgovcev s kolonijalnim blagom razmeroma zelo malo.

V pokretu med kmetijskim zadružništvom je bilo v letu 1923. zaznamovati na eni strani popuščanje pri ustanovitvah, na drugi strani pa so

se pomnožile razdružitev. Med maloštevilnimi novimi ustanovitvami kakor tudi pri pomnoženem razdruževanju so prišle elektrarne posebno v poštev, dočim je ravno ta panoga poprej bila pri pomnoženem ustanavljanju kmetijskih zadrug vsako leto najbolj udeležena. Pa tudi posojilnic se je ustanovilo le malo, mnogo več se jih je pa razdružilo. Na Badenskem se je pred kratkim časom razdružilo zaporedoma 6 zadrug za vskladiščenje žita in tudi njihova centrala. Četudi je čisti dorastek na zadrugah v letu 1922. s 150 ustanovitvami zaostal za letom 1921., znaša dorastek v letu 1923. le 642 zadrug napram 1756 novoustanovljenim zadrugam v letu 1922. Leta 1923. se je ustanovilo skupno le okroglo polovico toliko zadrug, kakor leta 1922. (tu niso vštete posojilnice, o katerih se je obravnavalo pod kreditnimi zadrugami). To popuščanje pri najmočnejši panogi nemškega združništva je seveda mero dajno vplivalo na skupni pokret.

Med »drugimi« zadrugami treba omeniti na tem mestu posebno ustanovitev dveh zadrug v Magen-u v W. to je »Volkskraft« e. G. m. b. H. v svrhu izdajanja strankinega lista in zadruga »Freigeisterschriften-Verlag Leuchtturm e. G. m. b. H.« v svrhu tiskanja mesečnika »Der Atheist«. V Maren-u na Labi se je ustanovila »Nederlandsch-Duitsche Transportvereinigung e. G. m. b. H.« Člani načelstva te zadruga so sami Holandci, ki bivajo tudi stalno na Holandskem. V Lübeck-u se je ustanovila »Elterngemeinschaft, Vorschuss- und Kreditverein, e. G. m. b. H.« v svrhu nabave pohištva in kuhinjskih mobilij za poročence ter potrebščine za novorojenčke in birmance (evang. konfirmande). V Regensburgu je bila meseca maja 1923 ustanovljena »Vermögensschutzgenossenschaft« v svrhu obrambe premoženja združnikov v času zmanjšanja denarne vrednosti. Kaj počne ta zadruga sedaj? V Pasingu je »Wirtschaftsverband der Haus- und Grundbesitzer«. V tem slučaju so se združili člani zadruga v svrhu izvedbe poprav na svojih poslopijih. V Breslau-u se je ustanovilo gospodarsko udruženje »Fraternitas« v svrhu podizanja gospodarskih interesov posvetnega duhovništva, skoraj izključno

za nabavo potrebščin za cerkve in duhovništvo. V Stettinu se je osnovala gospodarska zadruga pripadnikov pogrebne obreda potom sežiganja trupel pokojnikov (»Wirtschafts-genossenschaft der Feuerbestattungsfreunde«), ki ima namen preskrbeti zadružnikom potrebne pripomočke, da se ob času njih trupla sežgo. V bližini tega kraja se je presnovalo staro svetovnoznano pomorsko kopališče Swinemünde v zadrugo. V Berlinu je prišlo do ustanovitve židovske tiskovne zadruga »Hamadevis, e. G. m. b. H.«, ustanovila se je tudi »Baunotgemeinschaft zur Behebung der Arbeitsnot und des Wohnungsmangels« v Lage-u v E. Svrha ji je, da odpravlja brezposelnost in pomanjkanje stanovanj. V Stolpu na Pom. se je ustanovila »Puttkammersche Familiendarlehenskasse« v svrhu vzdrževanja in negovanja obiteljskih tradicij, obrambe proti obubožanju itd., da poleg že obstoječe posojilnice »derer von Wedel« še sedaj tudi nova »derer von Puttkammer«. V Bremenu se je osnovala nemško-peruanska naselbinska zadruga, ki ima namen oživitvoriti skupno naselbino v državi Peru. V Hamburgu je nastala zadruga »Deutscher Ansiedlerbund«, ki si je nadela nalogo pospeševati in podpirati izseljence ter obenem vzdrževati njih stalne stike z domovino. Nekam čudna je ustanovitev zadruga »Adressen-verlagsgenossenschaft vereinigter Adressenschreiber Deutschlands, e. G. m. b. H.« v Barmenu. Kdor pozna sestavo »naslovopiscev«, si ne bode trebal beliti glave o stalnosti združnih članov. V Mannheimu se je porodila »Zadruga iznajditeljev« v svrhu uresničenja novih idej (iznajdb). V Hannoveru se je ustanovilo društvo »Beerdigungsinstitut, e. G. m. b. H.«; enako v Barmenu pogrebna zadruga »Nächstenliebe, Begräbnisgenossenschaft«. Te zadruga se bavijo v nasprotju z združnim zakonom, ki predpisuje pospeševanje gospodarskih dohodkov združnikov — z njihovo smrtjo. V Hamburgu je nastala »Schiffsbewachungsgesellschaft« v svrhu straženja z rečnim in pomorskim prometom zvezanega prevoza blaga in spremljevanjem potnikov (?).

Razdružilo se je končno vse zadruga »Selbstschutzgenossenschaften«, ki

so obstojale še v Padingbüttelu, Dorumu in Midlumu. Zdi se, da se je svoj čas pri izvršitvi vladnih odredb glede razpusta vseh »udruženj v svrhu samobrambe« na te ostanke pozabilo!

Tudi leto 1923. izkazuje v nemškem zadrugarskem pokretu veliki pomen in različnost uporabe združne oblike.

Avtor tega članka želi, da bi se naj zadruga na trdni finančni podlagi tudi tekom leta 1924. ugodno razvijale.

O razpustu zadruga.

Postopek pri likvidaciji zadruga je znan le malokateremu združnemu delavcu, zato se nam zdi potrebno, da to vprašanje tukaj kolikor mogoče poljudno in izcrpno obdelamo. Vse naše zadrugarje pa pozivamo, da si ta članek dobro preberejo in shranijo za slučaj potrebe.

Avstrijski združni zakon z dne 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70, ki je v današnji Sloveniji in Dalmaciji še zmira v polnem obsegu v veljavi, pozna 4 slučaje razpusta zadruga.

1. potek v pravih določene življenjske dobe zadruga,
2. razpust vsled sklepa občnega zbora,
3. otvoritev konkurza o premoženju zadruga,
4. vsled ukaza upravne oblasti.

Slučaji, navedeni pod točko 1 in 4 so tako redki, da bi bilo odveč o njih tukaj razpravljati. Zadruga imajo vendar namen, da pospešujejo dobrobit svojih članov trajno. S časovno omejitvijo bi pa bilo to onemogočeno. Ravnotako pa se z ozirom na obredno in solidno vodstvo naših članic ni bati razpusta kake zadruga po upravni oblasti.

Preostaneta nam tedaj samo druga in tretja možnost.

Pogoj za prostovoljno razdružitev je v vsakem slučaju predhodni tozadevni sklep občnega zbora v smislu pravil. Največ pravil določa za veljavnost takega sklepa absolutno večino.

Ako sklene občni zbor razpust zadruga, sledi razpustu likvidacija. Oboje se mora naznaniti registerskemu

sodišču v obliki prošnje za vpis razpusta in likvidacije. Kar se tiče kolikovanja te prošnje opozarjamo na našo okrožnico št. 1/1924. Prošnja mora obsegati:

1. dokaz, da je bil občni zbor sklican in sklepčen natančno v smislu pravil,

2. besedilo likvidacijske firme (n. pr. Hranilnica in posojilnica v . . . , registrirana zadruga z neomejeno zavezo, v likvidaciji),

3. naslovi likvidatorjev, način njihovega podpisovanja za firmo in overovljen podpis likvidatorjev, potem, ako niso bili likvidatorji člani zadnjega načelstva, izveček iz zapisnika o občnem zboru. Iz tega zapisnika mora biti razvidno, da je bil sklep o razpustu pravomočen. Izveček morata overoviti dva še registrirana člana načelstva pod združno firmo.

Priloge se kolekujejo v smislu gori citirane okrožnice.

Likvidatorji morajo takoj ob začetku likvidacije sestaviti bilanco. Ako je bilanca pokazala, da za kritje dolgov zadruga ni zadostovalo vso njeno premoženje, toraj tudi vse rezerve in deleži, morajo likvidatorji takoj predlagati registrskemu sodišču, da otvori nad zadrugo konkurz. Objednem pa morajo sklicati občni zbor, na katerem o zgornjem koraku obvestijo vse člane.

Občni zbor ni upravičen odločati o vprašanju, ako se v slučaju pasivnosti bilance sme prijaviti konkurz ali ne. O tej zadevi bomo v naslednjem natančneje razpravljali.

Ako bilančni zaključek ni zahteval otvoritve konkurza, morajo likvidatorji objaviti likvidacijo trikrat zaporedoma v Uradnem listu, ne pa morebiti v časopisu, katerega določajo pravila sicer za združne objave. V razglasu se morajo pozvati upniki, da se javijo v zadrugi oziroma pri likvidatorjih.

Likvidacija se izvrši potem po določenih združnega zakona. Likvidatorji morajo toraj rešiti tekoče zadeve, iztirjati terjatve zadruga in vnovčiti združno premoženje, morajo zastopati zadrugo sodno in izvensodno, smejo voditi pravde in sklepati nove pogodbe toda le take, ki so za dovršitev tekočih poslov potrebne.

S sprejetim denarjem se morajo najprej poravnati zapadle terjatve združnih upnikov, davki in druge dajatve, dočim se mora za kritje še nezapadlih terjatev pridržati primerna svota.

Iz preostankov se potem izplačajo članski deleži ali v celoti, ali pa le v tistem razmerju, ki ga še omogoča preostalo premoženje zadruga; oboje pa le v slučaju, da pravila ne določajo drugačne porabe.

Ako je po pokritju vseh obvez, toraj tudi po popolnem izplačilu deležev preostala še kaka svota, se porabi ta v smislu tozadevnih določb pravil. Vse naše rajfajznovke ali pa tudi vse tiste šulcejevke in nedenarne zadruga, ki so spremenile svoja pravila z namenom, da dosežejo davčno prostost, ne smejo po pravilih razdeliti tega premoženja med člane, temveč ga morajo najprej deset let naložiti pri Zdržni Zvezi. Ako se tekom te dobe ni ustanovila na sedežu likvidirane zadruga druga taka zadruga z istim ciljem, se potem porabi naložena svota z obrestmi vred v komunalne ali druge svrhe, kakor pač določajo pravila. Nikdar pa ne sme priti ta preostanek v prid direktno članom samim. Ostale zadruga razdelijo prebitek premoženja po sklepu občnega zbora med svoje člane.

Zdržni zakon določa v § 81 tem, da se deleži ter prebitek združnega premoženja smejo izplačati še le po poteku enega leta, računano od dneva, v katerem se je tretjikrat objavil razglas o likvidaciji zadruga v Uradnem listu.

S to omejitvijo hoče zakonodajalec varovati interese upnikov. Toda stroga izvedba te zakonite določbe se praktično ni obnesla. Nastopijo namreč lahko sledeči slučaji.

a) Zdržna pasiva presegajo aktiva; v tem slučaju morajo likvidatorji prijaviti konkurz in se ravna potem nadaljni postopek po konkurznem redu.

b) aktiva in pasiva so si jednaka. Tukaj se more potem le zadovoljiti upnike iz združnega premoženja, dočim za člane ne preostane ničesar. In vendar ni proti izbrisu firme nobene ovire.

c) aktivno premoženje presega pasiva.

Le v tem slučaju pride določba § 81 do svoje veljave, ker se more firma izbrisati še le po preteku tamkaj fiksirane dobe.

V slučajih b) in c) morajo likvidatorji po izvršeni likvidaciji sklicati občni zbor, mu predložiti likvidacijsko bilanco in doseči razbremenitev. Občni zbor lahko brez nadaljnega odobri likvidacijsko bilanco, lahko pa združniki tudi sklenejo, da se predloži bilanca v preskušnjo knjigovodskim strokovnjakom. V tem slučaju podeli občni zbor absolutorij likvidatorjem še le po izvršeni preskušnji bilance.

Občni zbor mora nadalje še skleniti, komu se izročijo knjige in listine v shrambo; ako se ni mogel zjediniti, določi shranjevalca registrsko sodišče. Člani zadruga in njihovi nasledniki obdržijo pravico, da smejo vpogledati v knjige in listine tudi po razpustu zadruga.

Ako se je likvidacija zadruga izvršila na gori opisan način morajo likvidatorji zaprositi registrsko sodišče za izbris firme. Tozadevna prošnja mora obsegati predlog na izbris firme vsled dokončane likvidacije. Prošnji je priložiti likvidacijsko bilanco in prepis zapisnika o občnem zboru ki mora obsegati pasus o razbremenitvi likvidatorjev. Priloge se kolekujejo kakor sicer.

Z otvoritvijo konkurza nad združnim premoženjem se zadruga razdruži. Kakor že omenjeno, se otvori konkurz na podlagi tozadevnega predloga likvidatorjev. Drug povod otvoriti konkurza pa more biti tudi takrat, ako načelstvo tekom obstoja zadruga pride pri sestavi bilance do prepričanja, da je zadruga prezadolžena. V prvem slučaju morejo likvidatorji konkurz prijaviti tedaj, ako izhaja iz otvoritvene bilance ob začetku likvidacije, da združna aktiva vključno rezervne zaklade in združne deleže ne zadostujejo za kritje dolgov zadruga.

Z otvoritvijo konkurza zgubijo likvidatorji oziroma načelstvo njihove funkcije; uprava premoženja pride na upravitelja mase, ki ga je določilo sodišče. Le v slučaju, da ne preide do

otvoritve konkurza, ker obstoji le en upnik, ali ker se je izkazalo dovolj premoženja in se potem konkurz iz enega teh razlogov zopet razveljavi, preidejo agende upravitelja mase zopet na načelstvo oziroma likvidatorje.

Vsekakor ta naloga ni enostavna, vsled česar je registrsko sodišče upravičeno uradno ali na predlog poveriti s to nalogo tudi druge osebe.

Otvoritev konkurza se vpiše v združni register pri pristojnem registrskem sodišču. Izbris firme se izvrši po dokončanju konkurza brez predhodnega tozadavnega predloga po likvidatorjih ali načelstvu.

Še la po otvoritvi konkurza pride jamstvo zadržnikov do prave veljave in do usodopolnih posledic.

Ako namreč združno premoženje ne zadostuje za kritje vseh terjatev konkurznih upnikov, morajo primanjkljaj plačati zadržniki po razmerju jamstva, določenega v združnih pravilih. Upniki zadruga nimajo pravice tirjati za primanjkljaj direktno posameznega člana, tudi takrat ne, ako je zaveza zadruga neomejena. Nasprotno pa ne morejo niti izstopivši člani kot konkurzni upniki zahtevati izplačila svojega dobroimetja pri zadrugi.

Določitev visokosti doplačil po članih za kritje primanjkljaja se izvrši na ta način, da sestavi upravitelj mase, ali pri neotvorjenem konkurzu likvidatorji, odnosno načelstvo, ali oseba, katero sodišče v to svrhu določi, načrt prispevkov. Ta načrt mora obsegati vse obveze zadruga, in predvidene stroške konkurznega postopanja na eni strani, na drugi strani pa združno premoženje ter prispevke članov.

Za kritje zgube se morajo iztirjati v prvi vrsti zaostanki na nepolnovplačanih deležih, v kolikor ti deleži pri pri razpustu zadruga niso že zapadli v izplačilo.

Prispevki se iztirjujejo v razmerju, v katerem so člani v smislu pravil udeleženi na zgubi zadruga.

Če ti prispevki ne zadostujejo, so člani dolžni še doplačati v razmerju njihovih deležev, razen če združna pravila določajo drugačen način razdelitve zgube.

Zgodi se pa lahko, da so posamezni člani brez premoženja in se torej ne morejo pritegniti k doplačevanju. V tem slučaju se mora račun prispevkov sestaviti tako, da kljub popolni ubožnosti nekaterih članov ni pričakovati, da bi se zguba ne pokrila s preračunanimi prispevki.

Člani, kakor tudi konkurzni upniki si smejo pogledati načrt prispevkov pri konkurznem sodišču. V to svrhu mora sodišče izdati razglas in ga nabit v sodnem posloplju, da se bo na dan, določen v razglasu, vršila razprava o ugovorih proti višini preračunanih prispevkov. Člane načelstva in nadzorstva, upravitelja mase in člane upniškega odbora mora sodišče o tej razpravi še posebej obvestiti.

Če se sodišče prepriča, da proti pravilnosti izračunanih prispevkov ni pomislekov, jih sodišče odobri in pošlje en izvod upravitelju mase, enega pa načelstvu; en izvod obdrži v svrhu, da je na razpolago za vpogled vsem prizadetim.

Štirinajst dni po nabitju sprejetega načrta prispevkov na sodišču se sme vsakega zadržnika z eksekucijo prisiliti na plačilo na njega odpadajoče kvote, ako noče prostovoljno plačati. Če je kateri zadržnik z računom prispevkov nezadovoljen in se je pri omenjeni razpravi proti njega pravilnosti pritožil, se lahko brani proti eksekuciji z rekurzom.

V slučaju, da pride pri kaki zadrugi do poravnalnega postopanja, je pogoj za to razpust zadruga. Radi popolnosti bomo spregovorili o tem postopanju par besed, dasiravno, strogo vzeto, ta slučaj ne spada v okvir teh izvajanj.

Otvoritev poravnalnega postopanja se zabeleži v združni register; pravice načelstva in občnega zbora se zelo omejuje, ker mora sodišče določiti poravnalnega upravitelja, brez kojega odobritve se ne more izvesti noben večji posel. Razen tega more sodišče imeovati še enega svetovalca kot pomoč poravnalnemu upravitelju, tako, da igra načelstvo faktično le še podrejeno vlogo.

Poravalno postopanje pri pridobitnih in gospodarskih zadrugah je za-

tegadelj zelo podobno konkurznemu postopanju, ker mora zadruga, ki se nahaja v poravnalnem postopanju, predložiti tudi izkaz o premoženju. Ta izkaz mora obsegati celokupno aktivno in pasivno stanje in morajo njegovo pravilnost potrditi člani načelstva pod prisego pred poravnalnim sodiščem.

K premoženju zadruga spadajo tudi zneski, s katerimi jamčijo posamezni člani za kritje zgube zadruga. Tudi tukaj pride tedaj vprašanje jamstva do praktične veljave.

Prostovoljne razdružitve zadruga niso redke, osobito iz razloga, ker se zadruga čestokrat razdružijo in likvidirajo le zaradi združitve z drugo že obstoječo zadrugo.

Razdružitve zadruga vsled konkurza ali vsled poravnalnega postopanja spadajo pri naših zadrugah med redke slučaje. Z zadovoljstvom lahko konstatiramo, da stojijo naše zadruga vsled zelo opreznega in vestnega poslovanja na trdni podlagi.

Jan. Lešničar:

O borzah in borznih poročilih.

Povojne gospodarske prilike so povzročile, da danes skoraj že vsak bralec časopisa poišče najpoprej rubriko »borza« in pregleda tečaje našega in tujega denarja. Dvigavanje in padanje teh tečajev sega tako daleč v našo javno in vsako zasebno gospodarstvo, da govori vse o borzi, o kurzihi, o devizah in valutah itd. Morda ne bi škodilo, če bi se tudi v »Zadrugi« o teh predmetih nekoliko pogovorili.

1. Ime »borza«

izvira, kakor nekateri mislijo, iz imena plemenitaské familije Van de Beurse, ki je bivala nekda v belgijskem mestecu Brugge. Ta plemiška familija je imela v svojem grbu »borzo«, to je mošnjo z denarjem. V hiši de Beursev so se shajali trgovci in bankirji in delali med seboj kupčije z denarjem in blagom. Ime »borza« se je nato kmalu razširilo po celi Evropi, izvzemši Anglijo, kjer se borze nazivajo še danes »exchanges«.

2. Zgodovina borz.

Borzna poslovanja, to je stalno izmenjavanje novcev in blaga na gotovem mestu, kakor tudi olajšanje in urejanje trgovskega prometa je že prav staro. Sledovi borz se nahajajo v trgovskem življenju starih Babiloncev, Egipčanov in Feničanov; v Rimu so se sestajali »argentarii«, to je trgovci z denarjem, na nekake borzne sestanke. Borzni promet z menicami in novcem pa se je začel v večjem obsegu v srednjem veku po gornje-italijanskih mestih, osobito v Florenci in Benetkah, odkoder se je razširil osobito v zapadni Evropi in na Angleškem. Od bolj znanih in bližjih nam borz je osnovana borza na Dunaju l. 1771, v Trstu l. 1794. V naši državi imamo doslej tri borze; najstarejša je beograjska, ustanovljena l. 1895, potem zagrebska, osnovana l. 1919 in novosadska, osnovana l. 1921.

3. Pojem borze in njena organizacija.

V vsakdanjem življenju razumemo pod »borzo« sestanek trgovcev in ostalih pridobitnih slojev ter borznih mešetarjev v nekem stalnem času in na nekem določenem prostoru v svrhu sklepanja trgovskih poslov.

Na borzah se trguje z blagom vsake vrste novčanicami (valutami), srebrnim in zlatim denarjem, devizami, to je z nakazili v inozemstvu, in efekti, to je z vrednostnimi papirji vsake vrste (n. pr. z državnimi in deželnimi zadolžnicami, z delnicami, srečkami itd.).

Borze so po celi tej razlagi neke vrste sejmi, a se od običajnih sejmov razločujejo v tem, da blaga ni treba imeti pri roki.

Borznih sestankov se smejo redno udeleževati člani borze, ki so navadno le trgovci in bankirji; ostalim je včasih dostop dovoljen proti neki vsotoplini ali proti dovoljenju borznega tajništva. nimajo pa pravice vmešavati se v tok borznih kupčij niti sami delati tajstih.

Borze so dvojne vrste. Ponekod so borze državne institucije, drugod, kakor n. pr. v naši državi, so pa zasebne organizacije trgovcev in bankirjev, ki le stojijo pod državnim nadzorstvom.

Borze v Angliji in Severni Ameriki so pa sploh le popolnoma svobodne organizacije, izvzenci v Severni Ameriki borza za žito.

Vsaka borza — in najsibo potem organizirana kakorkoli, ima svoja pravila, v katerih je **ne le** odredeno, kdo ima pravico do pristopa in trgovanja, ampak v katerih so natančno določeni posli borze, dalje uprava, borzno in obrambno sodišče itd.

Vsaka borza ima tudi v svojih pravih določene običaje, ki so v navadi za poslovanje na dotični borzi. Te trgovske običaje, ki jih določi odbor borze zovemo borzne uzanse. Te veljajo ne le za vse kupčije na borzi, temveč jih smejo stranke uporabljati tudi za posle, ki so sklenjeni izven borze. Čujemo na pr., da se ustanavlja v Ljubljani borza, ki bode trgovala tudi z lesom. Za lesno kupčijo na borzi se bodo določili gotovi trgovski običaji, uzanse. Istih se pa lahko poslužujejo v svojih sklepih tudi trgovci izven borze. Na Hrvaškem na pr. je v splošnem v navadi, da se sklepajo žitne kupčije tudi izven borze na podlagi uzans novosadske in tudi zagrebske borze.

Kar se članstva borze tiče, smejo biti na pr. člani zagrebske borze vsi neoporečni protokolirani trgovci, bankirji, obrtniki in industrijalci ter posamezniki, katere sprejme borzni svet za člane. Ti si izvolijo za vsaka tri leta borzno upravo in 24 članov. Občni zbor borze se pa vrši vsako leto ter se na njem poroča o poslovanju v minullem letu. Najvažnejša organa borze pa sta tajništvo in poverjenišтво za notiranje, o čegar poslovanju bodem govoril kasneje. To poverjenišтво obstoji iz predsednika in štirih članov, pri čemur je predpis, da morajo biti v njem zastopani bančni in trgovski krogi.

4. Vrste borz.

Predno bodemo govorili o načinu borznega poslovanja, moramo se ugotoviti, kake vrste borz imamo. Imamo dvojne vrste borz. Ene trgujejo z vrednostnimi papirji in denarjem, druge z robo. Kakšne vrednostni papirji in valute pridejo pri borznem trgovanju v

poštev, sem že omenil gori. Na robnih borzah se najobičajneje prodaja moka, sladkor, žito, petrolej, špirit, premog, olje, kava in ostalo kolonijalno blago.

Obično pa se borze bavijo z denarjem in blagom, kakor na pr. naši borzi v Zagrebu in Beogradu, dočim pa je že tretja borza naše kraljevine borza specialne vrste, to je produktivna borza v Novem Sadu, kjer se prodajajo razni poljedelski proizvodi.

Nekatere take specialne borze so si pridobile svetoven glas; omenim tu borzi za sladkor v Pragi in Magdeburgu, borzo za premog v Londonu, za volno v Liverpoolu in Bremenju, borzo za železo v Londonu, Glasgowu in Bruslu, borzo za knjige v Lipskem, borzo za kavo v L Havru in Hamburgu. Osobito v Londonu, kjer borze niso podvržene nikakim posebnim zakonom, imajo celo vrsto specialnih borz, ki obvladujejo trgovino nekaterih predmetov na celem svetu; imenujemo naj tu le baker.

Zloglasne specialiteta borz so zakotne borze. To so privatni sestanki po kavarnah ali drugih lokalih, na katerih trgujejo nekateri trgovci in verižniki z blagom in vrednotami. Take zakotne borze se pojavljajo često v neurejenih gospodarskih prilikah. Imeli smo jih tudi mi v Zagrebu in Beogradu. Celó v Celju so se bojda kazali začetki take zakotne lesne borze.

5. Način borznega poslovanja.

Na borzah se sklepajo posli redno s pomočjo borznih mešetarjev, ki jih nazivamo senzale. Zanimivo je, da angleške borze senzalov nimajo. Pri današnjem razvoju borznega prometa namreč skoraj ni tehnično izvedljivo, da bi prihajale stranke same na borzo.

Ako želimo na borzi napraviti kako kupčijo, se obrnemo ali na kako banko v kraju borze ali direktno na mešetarja, da kupi ali proda za naš račun denar ali blago. V to svrhu ga natančno podučimo o vrsti, kvaliteti in ceni predmeta. Obično je na borzah odredeno za kupčijo gotova vrednost ali množina robe. Tako na pr. se v Zagrebu ne more z enim sklepom prodati manj ko 25 delnic, izvzemi komade nad K 2.000.—, za katere zadoščata že

dva komada — ali državnih papirjev, založnic itd., kjer zadošča nominale K 10.000.—. Pri velikih borzah so te številke še dosti višje. Na novosadski produktni borzi je predpisana najmanjša množina robe za prodajo 600 meterskih stotov.

Sklepajo se na borzah vse kupčije ustmeno. Čim pravi nekdo, »jaz kupim« ali »jaz prodam« — je to že sklep, ki se ga ne more preklicati. Čim to drugi ustmeno potrdi, je kupčija sklenjena. V dokaz sklenjene kupčije izmenjata kupec in prodajalec zaključne liste.

Dokler borza traja, se izklicujejo od časa do časa cene in prisotni borzni tajnik te tečaje, osobito spremembe, zabelježuje. Po tajniku zabelježeni tečaji in zaključni listi senzalov, kateri se morajo predložiti, služijo potem za podlago borznih kurzov — borznih tečajev.

6. Borzni kurzi.

Borzni kurzi nastanejo na podlagi ponudbe in povpraševanja za blagom, odnosno na podlagi ponudbe in povpraševanja za novčanimi papirji (to so menice, bankovci, čeki) in vrednostnimi papirji.

Učinek narodno - gospodarskega zakona o vplivu ponudbe in povpraševanja na ceno vidimo najlepše na borzi: ako ostane povpraševanje isto, pa ponudba večja, pada cena blagu; ako ostane ponudba ista, pa povpraševanje večje, raste cena blagu.

Na ponudbo in povpraševanje pa uplivajo najrazličnejši momenti. Ti morajo biti ali naravni, ali umetni. Umetni moment na pr. pri padanju naše valute morejo biti tendenciozna poročila o razmerah v državi, o grozečih vojskah, revolucijah, nemirih itd. Umetni moment na pr. pri draženju žita morejo biti alarmantne vesti o slabi letini, o manjkajočih starih zalogah, o nenadnem porastu cen na svetovnih tržiščih itd. Tu bi človek lahko, osobito kar se padca našega denarja tiče, ponovil zelo žalostno gospodarsko zgodovino zadnjih treh let, ki smo jo tako bridko občutili od najmanjšega pa do najvišjega človeka v državi. Kaj napravijo poročila o slabi

letini, smo videli pred tremi leti avgusta meseca, ko so šle cene za žito do nezaslišane višine.

Na vsaki borzi se vedno borite dve struji: to so oni, ki špekulirajo na porast tečajev, takozvani hosisti ali minnerji — in na drugi strani oni, ki špekulirajo na padec tečajev, takozvani besisti ali kontrminnerji.

Ena kakor druga struja se trudi s pomočjo časopisja, pisem, trošenjem lažljivih vesti itd. uplivati na ponudbo in povpraševanje blaga ter tako uplivati na tečaje. Zgodi se celo prav pogostoma, da se sklepajo na borzi fingirane kupčije — fingirani nakupi in fingirane prodaje — da se zavodi v zmešnjavo borzne špekulante same in z njimi celo publiko.

Popreje smo rekli, da se na podlagi tečajev na borzi, kakor jih zabilježuje od momenta do momenta tajništvo in kakor so razvidni iz zaključnih listov, ustanavljajo uradni borzni kurzi.

Gori omenjeno poverjenišvo za določanje tečajev se sestavi vsaki borzni dan takoj po borzi in konstatira pri posameznih vrednostnih papirjih, devizah in valutah najvišji in najnižji tečaj v posebni rubriki »novac — roba«, pri čemur znači beseda »novac« povpraševanje, »roba« ponudbo. Poleg tega se ugotavljajo najvišji in najnižji efektivni zaključki. V službeni kurzni list se potem da povprečna številka poedinih zaključkov. Tečaji torej, kakor jih beremo v listih, so mogli biti na borzi za nekaj malega višji ali nižji. Ponekod v listih se ne priobčuje povpraševanje in ponudba posebej, temveč se vzame kar srednji tečaj med povpraševanjem in ponudbo.

Tečaj, kateri je na ta način zaključen v službenem kurzni listu, je *notiran*. Notiranje je torej samo uvrstitev tečajev v službeni kurzni list.

7. Narodno-gospodarska važnost borze.

Gospodarska važnost borz je zelo velika. One so središča ponudbe in povpraševanja, ter v splošnem središča gospodarskega in trgovskega prometa. S koncentracijo ponudbe in povpraševanja je mogoče najti interesente iz cele države in iz inozemstva. Borze so

obenem najsigurnejši regulatorji cen za celo državo, odnosno za celo gospodarsko področje. Borzni posli uplivajo na trgovski in politični organizem države in naroda. Borzni promet se smatra po celem svetu za najobčutljivejši barometer finančne in politične moči vsake države. Ni zato čudno, da je zanj med nami vsemi toliko interesa.

Gotove povojne bolezni niso prizanesle tudi borzam. Razvilo se je prav dosti brezmejne in zlobne špekulacije na korist posameznikom, a na neizmerno škodo celega naroda in države. Zato ni čuda, da se je lotila vlada gotovih omejitev in reform na naših borzah — kakor kažejo razmere, z uspehom. Če ostane pri tem, ne bodo borzna poročila več vsakodnevno strašilo, temveč v resnici to, kar imajo biti: tržna informacija, najboljše pospeševanje našega narodnega gospodarstva.

Zadružna književnost.

Spominski spis Zadružne Zveze v Celju ob priliki štiridesetletnice njenega delovanja 1883—1923 se dobi še vedno pri Zadružni Zvezi v Celju. Stane Din 20'—. V spisu so prispevki znanih zadrugarjev gg. Iv. Lapajnet, dr. Fr. Jurtela, Miloša Štiblerja, dalje opis 40letnega delovanja Zadružne Zveze v Celju in konečno natančna statistika stanja vseh članic Zadružne Zveze v Celju koncem l. 1922. Priporočamo v nakup!

»Jugoslovanski posojilničar in zadrugar«, drugi popravljen in pomnožen natis »Slovenskega posojilničarja«, ki ga je spisal g. Ivan Lapajne, upok. ravnatelj meščanske šole v Krškem. To je še vedno edina priročna strokovna knjiga v slovenskem jeziku, ki da posojilničarjem in tudi vsem drugim zadrugarjem kratke teoretične in praktične nasvete za poslovanje. Vezana knjiga stane Din 25'— in se dobi ali pri g. pisatelju ali pa pri Zadružni Zvezi v Celju.

Charles Gyde: Potrošačka zadruga. To znamenito delo odličnega francoskega zadrugarja je prevedel v srbohrvaščino dr. Mihajlo Ilić. Glavni Zadružni Savez v Beogradu je poslal tudi celjski Zvezi nekaj izvodov za

slovenske zadrugarje. Knjigo dobi pri celjski Zvezi, dokler traja zaloga, vsakdo, ako pošlje Din 8— za zavoj in poštino.

Zadružni koledar za l. 1924. je izdala Zadružna založba v Ljubljani. Cena? Vsebinska je ismerjena na teorijo in prakso konzumnega zadružništva, priporočamo pa jo tudi ostalim zadrugarjem v študij.

Jugoslovanska zadružna glasila bi naj ne manjkala pri nobeni večji naši zadrugi. So to poleg naše »Zadruga« zlasti: »Narodni Gospodar« v Ljubljani, »Zadrugar« v Splitu, »Gospodarski list« v Zagrebu, »Zemljoradniška zadruga« v Beogradu in »Hrvatski zadrugar« v Zagrebu. Podpirajmo svojo književnost!

Zadružne vesti iz Slovenije.

Okrožne zadružne konference. L. 1923. je priredila Zadružna Zveza v Celju več okrožnih zadružnih konferenc (v Radincih, Ptuj, Mariboru, Šmartnem ob Paki in v Krškem). Te konference so imela namen tesnejšega medsebojnega spoznavanja, poduka o aktualnih zadružnih zadevah in vspodbude za nadaljnje delo. V tekočem letu namerava Zveza prirediti zadružne konference še v ostalih okrožjih.

Zadružni knjigovodstveni tečaj je sklenila prirediti Zadružna Zveza v Celju letošnji jesen. Tečaj bode trajal 14 dni in bode imel namen, upeljati obiskovalce v najpotrebnejšo zadružno teorijo, predvsem pa v zadružno knjigovodstvo in poslovanje sploh. Zveza hoče s tem dati sedaj poslujočim članom načelstva in nadzorstva priliko, da se upeljejo ali njihovi sinovi ali drugi zmožni mladi možje iz zadružnega okoliša v zadružno poslovanje, da ne pridejo zadruga ob smrti ali izstopa sedaj poslujočih načelstvenih in nadzorstvenih članov v zadrugo. Prosimo zadruga, da s tega vidika napravijo svoj čas, ko se jih bode še posebej k temu pozvalo, prijave. Zveza bode dala obiskovalcem tečaja nekaj podpore sama, nekaj bi naj pa dale tudi zadruga. Tečaj je preračunan za 30 obiskovalcev.

Kaka posojila naj dajemo? Naše kreditne zadruga se še gotovo spominjajo na naše okrožnice glede posojil iz l. 1922 in 1923. O tem predmetu je tudi obširno razpravljal g. ravnatelj Zveze Lešničar na okrožnih zadružnih konferencah. Da tudi pri drugih Zve-

zah obravnavajo ta predmet in zavirajo gotove izrastke, ki jih je rodila preobilica denarja, kažejo izvajanja revizorja g. Barleta v »Narodn. Gospodarju«, glasilu ljubljanske Zadr. Zveze. G. Barle pravi: »Z novimi razmerami moramo pri gospodarstvu v posojilnicah nujno vpeljati tudi primerne gospodarske metode. Ako je malo gotovega denarja, ga moramo zato toliko bolj ekonomično uporabljati, da nam služi in koristi, kolikor največ more... Ta namen najbolje dosežajo kratkoročna posojila. Čas dolgoročnih, zlasti hipotekarnih posojil je minul. Izposojeni denar mora čimprej nazaj. To pa iz dveh vzrokov: prvič se posojilnica s tem tudi pri majhnem dotoku vlog obdrži stalno likvidna, drugič pa se lahko vrnjena posojila dajo zopet drugim prosilcem. Na ta način se s sorazmerno malim kapitalom pomaga večjemu številu pomoči potrebnih. Kot razmeram primerne bi navajal naslednje načine posojil: 1. *Posojilo na čim krajši rok.* Na tri do šest mesecev. Na eno leto je preveč. Obresti plačljive za ves čas naprej. Izdani denar se hitro vrača in gre lahko zopet v druge roke. 2. *Posojilo na obroke.* Prosilcu se posojilo dovoli in izplača pod pogojem, da vsak mesec ali vsaka dva meseca odplača na glavnico gotovo, vnaprej določeno svoto. 3. *Posojila proti odločnemu odplačevanju.* Posojiljemalec mora vsakega pol leta ob priliki, ko plačuje obresti, odplačati poleg obresti še n. pr. 20% prvotne glavnice. Ta način je zlasti priporočljiv za posojila, ki so bila dana pred sedanjo denarno krizo. Denar se na ta način spravi v cirkulacijo. 4. *Posojila na vknjižbo* le v izjemnih slučajih n. pr. požar. Vknjižbe značijo obremenitev kmetijskih posestev in so brez prodaje posestva težko izterljive. Denar, dan v vknjižena posojila, je za posojilnico za lep čas vezan. Posojila na vknjižbo so v času pomanjkanja gotovine najbolj neprimerna. Tudi z ozirom na varnost v sedanjih razmerah — pri padanju cen kmetijskih posestev — niso priporočljiva. Lahko tudi vsled dviganja dinarja polagoma postanejo tako breme, da presegajo vrednost posestva; kajti ako se dinar dviga, homo ceno posestva izražali z vedno nižjimi vsotami.« Marsikaj seveda v takem načinu kreditnega poslovanja tudi ne drži, iz enostavnega vzroka, ker naše kmetijstvo še ni tako industrijalizirano kakor je na pr. češko in nemško in ker tudi naša obrt in trgovina še nista glede blagovnega in denarnega obrata na višku.

Največja slovenska posojilnica je Kmetiska posojilnica za ljubljansko

okolico v Ljubljani. L. 1923 je imela ta posojilnica denarnega obrata dinarjev 457.384.198,80, vlog Din 59.192.855 47 para, posojil Din 61.454.121,02, rezervnega zaklada Din 1.469.624,89 in čistega dobička Din 907.846,89. Zadrugnikov je bilo 4.235. Na take uspehe je lahko ponosno vse slovensko zadružništvo!

Obiskujte zadružne občne zборе! Občni zbori večine naših slovenskih zadrug se odlikujejo po — nenavzočnosti zadrugnikov. Zgodijo se slučajni, da opravijo občni zbor le nekateri člani načelstva in nadzorstva. Na isti bolezn trpe očitno tudi zadruga v Dalmaciji, ker se v tem pravcu pritožuje splitski »Zadrugar« in obenem nadaljuje: »V naprednejših deželah, kjer je zadružništvo razvito bolj nego-li pri nas, vlada pravilo, da mora priti vsak zadrugnik osebno na občni zbor svoje zadruga, ako ni zadržan vsled bolezn ali katerega drugega opravičenega razloga. Vsled tega se zapišejo tudi v zapisnik o občnem zboru vsi navzoči zadrugniki, da se vodi natančna kontrola. Kdor ni došel in se ni opravičil, se ga prvič opominja, drugič pa kot nemarnega člana iz zadruga izključi.« Ako bi pri nas tako postopali, koliko članov bi pač še šteje naše zadruga v dveh letih?

Zadružne vesti iz hrvatskih in srbskih pokrajin.

V Glavnem Zadružnem Savezu v Beogradu je bilo koncem leta 1922. včlanjenih 13 zvez in sicer 1. Glavni savez srpskih zemljoradničkih zadruga v Beogradu 1.594 članic; 2. Zadružna Zveza v Ljubljani 505 članic; 3. Savez srpskih zemljoradničkih zadruga v Zagrebu 424 članic; 4. Središnji savez hrvatskih seljačkih zadruga v Zagrebu 343 članic; 5. Hrvatsko slavonsko gospodarsko društvo v Zagrebu 287 članic; 6. Zadružni Savez v Splitu 255 članic; 7. Savez srpskih zemljoradničkih zadruga v Sarajevu 219 članic; 8. Hrvatsko-slav. gospodarsko društvo v Osijeku 175 članic; 9. Zadružna Zveza v Celju 163 članic; 10. Savez hrvatskih seljačkih zadruga v Sarajevu 86 članic; 11. Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani 84 članic; 12. Savez srpskih privrednih zadruga v Dubrovniku 58 članic; 13. Središnji savez muslimanskih zadruga v Sarajevu 42 članic. Skupno so šteje vse zveze koncem leta 1922. 4.235 članic.

Blagovni oddelek Zadružne Zveze

v Celju

nudi zadrugarjem in kmetijskim društvom

modro galico, 16 — 18% mini-
raini superfesfat, Tomaževo
žlindro, 40 — 42% kalijevo sol,
koruzo po dnevni ceni, prvo-
vrstno banatsko moko po dnev-
ni ceni, oves in druga žita.

Zaloga tiskovin

za knjigovodstvo, ustano-
vitev in razne registracije.

V pripravi

je oddelek za prodajo namljenega
sadja. Ker je letos pričakovati
dobro sadno letino, se naj za-
druge in kmetijska društva, ki
bi se hotele pečati z organizacijo
kupčije s sadjem, že sedaj oglase
pri ZVEZI.

Vabilo na

I. redni občni zbor

registrirane kreditne in stavbne zadruge
„MOJMIK“,

z omejeno zavezo, v Mariboru,

ki se vrši v nedeljo, dne 16. marca 1924 ob
10. uri dopoldne v mali kazinski dvorani.

Dnevni red:

1. Pozdrav predsednika. 2. Čitanje in
odobrenje zapisnika izrednega občnega zbora
z dne 15. septembra 1923. 3. Poročilo načel-
stva in nadzorstva o poslovanju v l. 1923.
4. Sklepanje o računskem zaključku za l. 1923.
5. Volitev nadzorstva in članov načelstva v
izpolnitev. 6. Predlogi in nasveti. 7. Pre-
davanje o važnosti stavbene zadruge.

Pravico aktivne udeležbe imajo vsi člani
zadruge.

K predavanju so vabljeni tudi nečlani.

V slučaju nesklepčnosti se vrši eno uro
pozneje istotam drugi občni zbor z istim
dnevnim redom, kateri občni zbor sklepa
veljavno ne glede na število navzočih čla-
nov.

V Mariboru, dne 3. marca 1924,

Načelstvo.

Vabilo na

redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Ra-
dincih,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se vrši dne 25. marca 1924 ob 9. uri
dopoldne v zadružni pisarni v Radincih s
sledenim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega
zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva o
poslovanju zadruge. 3. Potrditev računskega
zaključka za 1923. 4. Volitev načelstva in nad-
zorstva. 5. Slučajnosti.

V slučaju, da bi občni zbor ne bil sklep-
čen, se vrši v smislu § 35. zadružnih pravil
eno uro pozneje drugi občni zbor, ki sklepa
brezpogojno.

Radinci, dne 6. marca 1924.

Načelstvo.

Vabilo

k

XVII. rednem občnem zboru

Hranilnice in posojilnice
v Sv. Martinu pri Vurbergu,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
kateri se bo vršil 25. marca 1924 ob 8. uri
predpoldne v posojilniški pisarni pri
Sv. Martinu s sledenim sporedom:

1. Čitanje revizijskega poročila.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva o
poslovanju zadruge v letu 1923.
3. Pregled in odobrenje računskega za-
ključka za leto 1923.
4. Nasveti.

Ako bi občni zbor ne bil ob 8. uri sklep-
čen, se vrši 1 uro pozneje drugi občni zbor,
ki bo pri vsakem številu navzočih članov
sklepal.

Pri Sv. Martinu, 7. marca 1924.

Načelstvo.

Vabilo na

redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Št. Pavlu
pri Preboldu,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se vrši v nedeljo, dne 16. marca 1924
ob 2. uri popoldan v posojilniških prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2.
Odobritev računskega zaključka. 3. Volitev
načelstva in nadzorstva. 4. Sprememba pra-
vil. 5. Slučajnosti.

V Št. Pavlu pri Preboldu, 1. marca 1924.

Načelstvo.

Vabilo k

IV. rednem občnem zboru Prekmurske posojilnice v Murški Soboti,

registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bode vršil v nedeljo dne 23. marca
1924 ob pol 11. uri dopoldne v M. Soboti,
Šolska ul. št. 233, (pisarna g. dr. Škerlaka).

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva o zadružnem po-
slovanju. 2. Poročilo načelstva o računskem
zaključku. 3. Poročilo nadzorstva o poslo-
vanju in računskem zaključku. 4. Razdelitev
čistega dobička. 5. Volitev načelstva in
nadzorstva. 6. Slučajnosti.

V Murški Soboti, dne 1. marca 1924.

Načelstvo.

Vabilo na

redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Grižah,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se vrši dne 30. marca 1924 ob pol 9. uri
dopoldne v šoli v Grižah s sledenim dnevnim
redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobrenje računskega zaključka za
l. 1923.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Sprememba pravil.
5. Predlogi.

V slučaju nesklepčnosti se vrši eno uro
pozneje drugi občni zbor na istem mestu in
z istim dnevnim redom, ki je sklepčen ob
vsakem številu navzočih članov.

V Grižah, dne 3. aprila 1924.

Načelstvo.

Vabilo na

redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Šmarju pri Jelšah,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se vrši v torek dne 15. aprila 1924 ob 14.
uri v lastni pisarni.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Letni račun 1923.
3. Poraba čistega dobička.
4. Sprememba pravil.
5. Volitev enega člana v načelstvo.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen,
se vrši eno uro pozneje v istem prostoru in
z istim dnevnim redom drugi občni zbor, ki
bo veljavno sklepal ob vsakem številu ude-
ležencev.

V Šmarju, dne 1. marca 1924.

Načelstvo.